

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní

Možnosti rozvoje životního pojištění na trhu ČR

Martin Vávra

Bakalářská práce
2008

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Martin VÁVRA**
Studijní program: **B6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Veřejná ekonomika a správa**

Název tématu: **Vývoj životního pojištění**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Úvod

1. Charakteristika životního pojištění
2. Životní pojištění v rámci pojistného trhu ČR
 - a) Živoní pojišťovny
 - b) Propojištěnost na trhu ČR
3. Předpoklady zvýšení podílu životního pojištění na trhu ČR

Závěr

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy: cca 30

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

Cipra Tomáš: Kapitálová přiměřenost ve financích a solventnost v pojišťovnictví, Ekopress, s.r.o., Praha 2002, ISBN 80-86119-54-8

Česká asociace pojišťoven: Životní pojištění, Grada, Praha 2002, ISBN 80-247-0146-4

Daňhel Jaroslav: Pojistná teorie, Professional Publishing, Praha 2005, ISBN 80-86419-84-3

Ducháčková Eva: Principy pojištění a pojišťovnictví, Ekopress, s.r.o., Praha 2003, ISBN 80-86119-67-X

Vedoucí bakalářské práce:

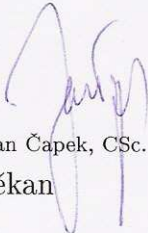
doc. Ing. Antonín Pešek, CSc.
Ústav ekonomie

Datum zadání bakalářské práce:

31. října 2007

Termín odevzdání bakalářské práce:

19. května 2008

prof. Ing. Jan Čapek, CSc.

děkan

L.S.

prof. RNDr. Bohuslav Sekerka, CSc.

vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 31. října 2007

Souhrn

Práce pojednává obecně o pojmu pojištění, posléze se zaměřuje konkrétně na životní pojištění. Podrobně jsou probírány základní podoby produktů životního pojištění. Jsou zde vysvětleny role životního pojištění v ekonomice. Uvádí mimo jiné vývoj, strukturu a faktory ovlivňující pojistný trh v České republice. Dále se zabývá rozvojem životního pojištění a předpoklady zvýšení jeho podílu na českém trhu.

Klíčová slova

pojištění, životní pojištění, pojistný trh, pojišťovny, pojistná smlouva, pojistné plnění, vývoj životního pojištění

Title

The possibilities of development of life insurance in the Czech market

Abstract

The work deals generally the concept of a life assurance, eventually targets the concrete concept of that. The main forms of products of life assurance are discussed in details. The roles of life assurance are there explained. Evolution, structure and factors influencing insurance market in the Czech Republic are also stated. Furthermore the work deals with the development of a life assurance and expectations of increasing in its participation in the Czech market.

Keywords

insurance, life assurance, insurance market, insurance companies, contract of insurance, insurance benefit, development of life insurance

Poděkování

Chtěl bych především poděkovat panu Ing. Janu Šoltovi, CSc. za cenné rady a odborné vedení mé bakalářské práce. Dále také odborníkům v České asociaci pojišťoven za poskytnutí potřebných materiálů.

Obsah

Úvod	8
1 Pojem pojištění.....	9
2 Životní pojištění.....	9
2.1 Charakteristika životního pojištění	9
2.2 Role životního pojištění v ekonomice	10
2.3 Pojistná smlouva	11
2.4 Pojistné plnění.....	14
2.5 Technická úroková míra	15
2.6 Zisk v životním pojištění	15
2.7 Základní podoby životního pojištění	17
2.7.1 Dělení životního pojištění.....	18
2.7.1.1 Pojištění pro případ úmrtí	18
2.7.1.2 Pojištění pro případ dožití.....	19
2.7.1.3 Smíšené životní pojištění	21
2.7.1.4 Členění pojištění dle druhu rizika.....	22
2.8 Připojištění k životnímu pojištění	30
3 Životní pojištění v rámci pojistného trhu ČR	31
3.1 Vývoj pojistného trhu v ČR.....	31
3.2 Pojistný trh.....	32
3.2.1 Segmentace pojistného trhu	33
3.3 Faktory ovlivňující pojistný trh	35
3.4 Struktura pojistného trhu	36
3.5 Životní pojišťovny	38
3.6 České pojišťovnictví v evropském kontextu.....	40
3.7 Propojištěnost na trhu ČR.....	43
3.8 Vývoj růstu životního pojištění.....	44

4	Předpoklady zvýšení podílu životního pojištění na trhu ČR..	45
4.1	Význam životního pojištění	46
4.2	Životní pojištění jako nástroj řešení potřeb lidí ve stáří	47
4.3	Faktory zpomalení růstu životního pojištění v ČR	48
4.4	Předpokládaný vývoj životního pojištění	50
	Závěr	52
	Použitá literatura	55
	Seznam grafů, tabulek a příloh	57

Úvod

Jednou z tendencí, která se v naší společnosti začíná prosazovat, je větší starost o osobní zabezpečení v průběhu aktivního života i ve stáří. Pozornost se věnuje také zabezpečení rodiny. Mezi varianty řešení, jak si zajistit spokojené a důstojné stáří, je zahrnuta celá řada pojistných produktů životního pojištění.

Životní pojištění není jednoduchým pojistným produktem. Pro občana jde o rozhodování na mnoho let dopředu. Sjednáním tohoto pojištění vyjadřuje nejen důvěru v pojišťovnu, ale také důvěru ve stabilitu národního hospodářství a globální ekonomiky.

Zájem o životní pojištění rok od roku roste, jeho objem však stále ještě nedosahuje objemu tohoto pojištění ve vyspělých státech, kde životní pojištění předstihlo i pojištění neživotní. U nás má prozatím převahu neživotní pojištění.

Práce je členěná na 4 části. V první a druhé části uvedu základní teoretické poznatky z dané oblasti. Vymezuji pojem pojištění, charakteristiku životního pojištění. Dále uvádím základní rozdělení a popisuji role životního pojištění v ekonomice.

Ve třetí kapitole se věnuji životnímu pojištění v rámci pojistného trhu ČR. Význam pojišťovnictví a pojistného trhu v tržní ekonomice není doposud dost dobře doceněn. Pojišťovnictví patří mezi významné a dynamicky se rozvíjející odvětví každé tržní ekonomiky.

Čtvrtá kapitola je zaměřená na předpoklady rozvoje životního pojištění. V této části uvádím předpokládaný vývoj objemu předepsaného životního pojištění, který jsem odhadl pomocí lineární regrese. Dále uvádím některé faktory, které naopak snižují růst životního pojištění.

V závěru se zamýšlím nad výhledem do budoucnosti a uvádím některé nové produkty, které připravily pojišťovny pro rok 2008. Pojišťovny se neustále snaží zlepšit svou nabídku jak v samotném životním pojištění, tak i v připojištěních a vyjít tak vstříc potřebám a zájmům klientů.

1 Pojem pojištění

Existují dvě možnosti, jak se může ekonomický subjekt finančně vyrovnat s nahodilými událostmi. Může je kryt z vlastních zdrojů (samopojištěním) nebo může využít pojištění (přesun rizika na instituci provozující pojištění). Z tohoto hlediska je pojištění nástroj finanční eliminace negativních důsledků nahodilostí. Pojištění nemůže ovlivňovat výskyt náhodných událostí. Pojištění ale finančně eliminuje dopad nahodilých událostí (pomocí pojištění lze finančně nahradit ztráty vzniklé při realizaci čistých rizik).

Z pohledu finanční kategorie představuje pojištění tvorbu, rozdělování a užití pojistného fondu k úhradě peněžních potřeb ekonomických subjektů, které jsou v jednotlivých případech výskytu náhodné vcelku odhadnutelné.¹

2 Životní pojištění

2.1 Charakteristika životního pojištění

Počátky životního pojištění na území České republiky sahají až do počátku 19. století, kdy zde začaly působit „rakouské pojišťovny“. Od druhé poloviny uvedeného století nastal „boom“ zakládání českých pojišťoven. Životní pojištění se průběžně vyvíjelo. Dnes lze konstatovat, že je to již produkt klasický, jehož základní přednost obvykle spočívá v kombinaci spoření a pojištění.

Paleta nabídky pojistných produktů v životním pojištění je široká a neustále se vyvíjí. Na pojistném trhu je dlouhodobě k dispozici samostatné pojištění pro případ smrti nebo pro případ dožití, ale i pojištění pro případ smrti nebo dožití, které umožňuje kombinaci pojištění a spoření. Při sjednání tohoto pojištění je jistotou, že v případě smrti bude zabezpečena rodina a pokud se pojištěný dožije stanoveného věku, tak získá zhodnocené úspory.

Životní pojištění bylo nazýváno pojištěním na život („smlouvami odvážnými“), to znamená, že v počátcích pojištění se jednalo o pojištění pro případ smrti. Nikdo z nás neví, jakého věku se dožije, s jakými nepředvídatelnými situacemi se bude muset vyrovnat. Pojistná událost musí být náhodná, nelze se pojistit pro případ události, která nastane, resp. o

¹ Ducháčková Eva: *Principy pojištění a pojišťovnictví*, Ekopress, s.r.o., Praha 2005, ISBN 80-86119-92-0

níž se ví, že nastane. Víme, že smrt nastane určitě, ale náhodné je její načasování, a proto existuje životní pojištění.²

V životním pojištění jde především o krytí rizik ohrožujících životy lidí. V rámci těchto pojištění se uplatňují výplaty pojistných plnění v případě pojistných událostí, které se dotýkají života pojištěných osob nebo jiných osob.

Výše pojistných plnění není dána velikostí škody, neboť škodu lze v těchto pojištěních jen velice obtížně ohodnotit. Výše pojistných plnění je dána velikostí pojistné částky, kterou pojistník sjednal, a tato výše pojistné částky má podle jeho představ a možností příslušné riziko pokrýt.

V životním pojištění jsou kryta dvě základní rizika, a to riziko úmrtí a riziko dožití.. V současné době životní pojištění různými způsoby kombinuje tato dvě rizika, přičemž bývají do krytí v rámci produktů životního pojištění často zahrnuta ještě další rizika neživotního charakteru (invalidita, úraz, vážné nemoci apod.).

V minulosti byl hlavní význam přikládán krytí rizika úmrtí v návaznosti na krytí potřeb finančně závislých osob při úmrtí pojištěného, který byl živitelem rodiny. Stále nezbytnou součástí životního pojištění je krytí rizika úmrtí, ovšem větší význam se dnes přisuzuje zařazování rizika dožití do krytí v životním pojištění. Dnes je snahou uplatňovat životní pojištění jako jeden z nástrojů kryjících potřeby lidí ve stáří (zvyšuje se význam životního pojištění jako spořicího nástroje).

Životní pojištění vlastně plní vedle vlastního krytí rizik úspornou funkci a to tím, že zahrnuje krytí rizika úmrtí a dožití prostřednictvím sjednání určité velikosti pojistné částky zvolené pojistníkem. Životní pojištění tedy může být chápáno jako spořicí a investiční instrument, neboť jsou v jeho rámci vytvářeny specifickým způsobem úspory. Toto může být podtrženo podporou ze strany státu. Obvykle se uplatňuje daňové zvýhodnění pro pojistníka v případě sjednání životního pojištění.³

2.2 Role životního pojištění v ekonomice

Životní pojištění má význam nejen pro jednotlivce, rodinu a příbuzné, ale svým charakterem má význam společenský a národohospodářský. Vezmeme-li v úvahu nejčastěji sjednávané pojištění pro případ smrti nebo dožití, které má složku úspornou, spořicí a rizikovou, lze tvrdit, že přináší tyto efekty⁴:

² Česká asociace pojišťoven : *Životní pojištění*, Grada, Praha 2002, ISBN 80-247-0146-4

³ Ducháčková Eva: *Principy pojištění a pojišťovnictví*, Ekopress, s.r.o., Praha 2003, ISBN 80-86119-67-X

⁴ Česká asociace pojišťoven : *Životní pojištění*, Grada, Praha 2002, ISBN 80-247-0146-4

a) Tlumení inflace

Životní pojištění je obvykle sjednáváno na 10 a více let. Ten, kdo se rozhodne pravidelně platit pojistné, vlastně odkládá svoji spotřebu, což má v zásadě protiinflační charakter.

b) Výhodné financování investic

Rozhodující část pojistného, které platí klienti pojišťoven, je kumulována jako jejich úspory v technických rezervách. Pojišťovna musí zabezpečovat jejich zhodnocování, tedy obezřetně a efektivně hospodařit s aktivy, jejichž zdrojem jsou technické rezervy. Pojišťovny investují do různých finančních instrumentů, např. státních dluhopisů, akcií a jiných cenných papírů, umísťují finanční prostředky na termínované vklady v bankách apod.

Vzhledem k dlouhodobému charakteru životního pojištění jsou tyto zdroje financování ekonomiky výhodné, neboť umožňují finančním institucím poskytovat například střednědobé a dlouhodobé úvěry. Podporují likviditu banky, umožňují realizovat rozvojové záměry podniků apod. Technické rezervy životního pojištění členských pojišťoven České asociace pojišťoven představovaly ke konci roku 2006 téměř 183 mld. Kč.

c) Doplněk státního důchodového pojištění

Základem zabezpečení ve stáří je státní důchodový systém. Některé produkty životního pojištění umožňují vhodně doplnit zabezpečení ze strany státu soukromou pojistnou ochranou. Státu lze ulehčit tímto pojištěním i v sociální oblasti.

d) Přínosy pro státní rozpočet

Rozvoj životního pojištění přináší daňové efekty pro státní rozpočet. Při jistém zjednodušení lze hovořit:

- o zdanění zisků pojišťoven,
- o zdanění některých druhů pojistného plnění, resp. rozdílu mezi výší pojistného plnění a zaplaceným pojistným (srážková daň).

Uvedené efekty zdůvodňují, proč mají ekonomicky vyspělé státy zájem na rozvoji životního pojištění a proč ho podporují například formou daňových výhod.

2.3 Pojistná smlouva

Jedná se o smlouvu o finančních službách, ve které se pojistitel zavazuje v případě vzniku nahodilé události poskytnout ve sjednaném rozsahu pojistné plnění a pojistník se zavazuje platit pojistiteli pojistné. Pojistná smlouva vyjadřuje konkrétní pojistné podmínky a podmínky realizace pojištění, které jsou závazné pro obě smluvní strany. Musí být uzavřena

vždy písemně a podepsaná oběma zúčastněnými stranami s výjimkou pojištění s pojistnou dobou kratší než 1 rok. Pojistná smlouva musí splňovat následující podmínky⁵:

- určení pojistitele a pojistníka, oprávněné osoby a jejich identifikační údaje
- vymezení pojistného nebezpečí a pojistné události
- stanovení výše pojistného, jeho splatnost a údaj, zda se jedná o pojištění běžné nebo jednorázové
- vymezení doby, na kterou je pojistná smlouva uzavřena
- zpracovává ji pojistitel pro jednotlivé typy pojištění
- obsahuje zejména vymezení vzniku, trvání a zániku pojištění, vymezení pojistné události, stanovení podmínek, za kterých nevzniká pojistiteli povinnost poskytnout pojistné plnění, způsob určení rozsahu pojistného plnění a jeho splatnost
- pojistník s nimi musí být před uzavřením pojistné smlouvy prokazatelně seznámen

Pojištění vzniká za podmínek stanovených v pojistné smlouvě. Doba, od které vznikají práva a povinnosti z pojištění se nazývá počátek pojištění a je přesně stanovena v pojistné smlouvě.

Zánik pojištění

- a) uplynutím pojistné doby
 - v pojistné smlouvě lze také specifikovat podmínky, za kterých pojištění uplynutím doby nezaniká (například pokud pojistitel nebo pojistník nejméně 6 týdnů před uplynutím doby nesdělí druhé straně, že na dalším trvání nemá zájem)
- b) nezaplacením pojistného
 - pojištění zaniká dnem následujícím po uplynutí lhůty, která je stanovena pojistitelem v upomínce k zaplacení pojistného nebo jeho části, doručené pojistníkovi, tato lhůta nesmí být kratší než 1 měsíc
- c) dohodou
 - v dohodě musí být vždy určen okamžik zániku pojištění a způsob vyrovnání závazků
- d) výpovědí
 - je-li sjednáno pojištění s běžným pojistným, zaniká pojištění výpovědí pojistitele nebo pojistníka ke konci pojistného období – výpověď musí být doručena minimálně 6 týdnů před uplynutím pojistného období

5

<http://www.cap.cz/ZobrazFolder.aspx?folder=Lists/Menu%20Verejneho%20webu/Pruvodce%20pojistnim/Pojistna%20smlouva>

- do 2 měsíců ode dne uzavření pojistné smlouvy – dnem doručení výpovědi začíná běžet 8 denní výpovědní lhůta, jejímž uplynutím pojištění zaniká
 - do 3 měsíců ode dne doručení oznámení vzniku pojistné události – dnem doručení výpovědi začíná plynout výpovědní lhůta 1 měsíce, jejímž uplynutím pojištění zaniká
- e) odstoupením
- pokud pojistník nebo pojištěný poskytne úmyslně nebo z nedbalosti nepravdivé nebo neúplné údaje, týkající se sjednávaného pojištění, má pojistitel právo odstoupit od smlouvy do 2 měsíců ode dne, kdy tuto skutečnost zjistil, jinak právo zaniká
- f) jiné důvody
- smrtí pojištěné fyzické osoby
 - zánikem pojištění právnické osoby bez právního nástupce

Základní subjekty pojištění⁶

- **Pojistitel** – právnická osoba, která je oprávněna provozovat pojištění, tj. pojišťovna nebo jiný subjekt, jemuž bylo uděleno povolení k pojišťovací činnosti (agent, makléř)
- **Pojistník** – osoba, která uzavřela s pojistitelem pojistnou smlouvu. Je oprávněn měnit její obsah nebo ji vypovědět. Je povinen platit pojistné. Má právo stanovit obmyšleného pro případ, že pojistnou událostí je smrt pojištěného. Může být zároveň pojištěným.
- **Pojištěný** – osoba, na jejíž majetek, život, zdraví anebo odpovědnost za škodu se pojištění vztahuje. Má právo na případné plnění.
- **Oprávněná osoba** – osoba, které vzniká v důsledku pojistné události právo na pojistné plnění.
- **Obmyšlený** – oprávněná osoba, které vzniká právo na výplatu sjednaného pojistného plnění v případě smrti pojištěného. Určuje ji pojistník a specifikuje ji jménem nebo vztahem k pojištěnému. Pokud není pojistník zároveň pojištěným, může tak učinit pouze se souhlasem pojištěného.
- **Poškozený** – osoba, která utrpěla škodu na majetku, životě nebo zdraví, za níž podle platných právních předpisů odpovídá někdo jiný.

⁶

<http://www.cap.cz/ZobrazFolder.aspx?folder=Lists/Menu%20Verejneho%20webu/Průvodce%20pojištěním/Pojistná%20smlouva>

2.4 Pojistné plnění

Pojistné u životního pojištění lze podle způsobu použití přijatého pojistného k zabezpečení pojistného plnění pojistitele rozdělit na dvě složky⁷:

- a) rizikové pojistné
 - tvoří tu část netto pojistného, kde se hodnota pravděpodobnosti pojistné události po dobu trvání pojištění v čase výrazně nemění, kolísání kolem průměru není v čase příliš významné a tato část pojistného se spotřebovává v průběhu pojistného období a není z něho tvořena dlouhodobá rezerva
- b) rezervotvorné pojistné
 - tvoří tu část netto pojistného, kde hodnota pravděpodobnosti pojistné události v čase roste a kdy se podstatná část pojistného ukládá do rezervy na závazky budoucích let

Velikost netto pojistného v životním pojištění se určuje na základě následujících faktorů:

- velikost sjednané pojistné částky,
- úroveň technické úrokové míry,
- ohodnocení rizika-pravděpodobnost úmrtí.

Cena životního pojištění zahrnuje

1. rizikovou složku pojistného
2. rezervotvornou složku pojistného
3. kalkulované správní náklady

Pojistné v životním pojištění, které pojistník platí za poskytovanou pojistnou ochranu, může být sjednáno v pojistné smlouvě jako:

- a) jednorázové pojistné
 - které je zapláceno najednou při uzavření pojistné smlouvy
- b) běžné pojistné
 - placené opakovaně vždy na začátku dohodnutých období (měsíčně, čtvrtletně, pololetně nebo ročně)

Velikost netto pojistného v životním pojištění se určuje na základě následujících faktorů:

- velikost sjednané pojistné částky
- úroveň technické úrokové míry
- ohodnocení rizika – pravděpodobnost úmrtí

⁷ Ducháčková Eva: *Principy pojištění a pojišťovnictví*, Ekopress, s.r.o., Praha 2003, ISBN 80-86119-67-X

Pojistná částka je projednávána při sepisování pojistné smlouvy, tedy velikost pojistné částky v životním pojištění určuje pojistník ujednáním v pojistné smlouvě (často v závislosti na finančních možnostech a záměrech).

Při hodnocení rizika se vychází z faktorů ovlivňujících pravděpodobnost úmrtí. K těmto faktorům patří: věk, ve kterém pojištěný vstupuje do pojištění, délka pojistné doby, pohlaví (ve vývoji úmrtnosti se ukazují rozdíly mezi muži a ženami, kdy úmrtnost žen se v průměru vyvíjí příznivěji, proto obvykle netto pojistné životního pojištění pro ženy je nižší než netto pojistné pro muže), zdravotní stav, způsob života pojištěného apod. Toto hodnocení rizika slouží k určení velikosti netto pojistného v životním pojištění, v některých případech může vést k odmítnutí sjednání životního pojištění pro určitého zájemce o životní pojištění ze strany pojišťovny (zejména v případě nepříznivého zdravotního stavu, kdy je riziko úmrtí příliš vysoké, pojišťovna odmítá sjednání životního pojištění).

2.5 Technická úroková míra

Technická úroková míra představuje v konstrukci životního pojištění cenotvorný faktor a současně znamená zaručené minimální zhodnocení prostředků vkládaných do životního pojištění (zejména jeho rezervotvorné složky). Ovlivňuje velikost netto pojistného (čím vyšší technická úroková míra, tím nižší pojistné a naopak). Přitom její velikost stanovuje pojišťovna s ohledem na možné dosažené zhodnocení technických rezerv životního pojištění na finančním trhu. Současně je velikost technické úrokové míry regulována ze strany státu (na základě právní úpravy je v podmínkách České republiky určen horní limit velikosti technické úrokové míry).⁸

2.6 Zisk v životním pojištění

Zisk v životní pojištění plyne z:⁹

- vyšších výnosů z investování – vyšší zhodnocení technických rezerv životního pojištění na finančních trzích než odpovídá garantované technické úrokové míře,
- přebytku nad kalkulovaným rizikem, tedy při příznivém škodním průběhu (tzv. technický zisk)
- přebytků ve správních nákladech (úspory správních nákladů)

⁸ Ducháčková Eva: *Principy pojištění a pojišťovnictví*, Ekopress, s.r.o., Praha 2003, ISBN 80-86119-67-X

⁹ Ducháčková Eva: *Principy pojištění a pojišťovnictví*, Ekopress, s.r.o., Praha 2003, ISBN 80-86119-67-X

Zisk v životním pojištění dosáhne tedy pojišťovna tím, že skutečné výnosy z investování prostředků pojistně technických rezerv životního pojištění na kapitálovém trhu budou větší než kalkulovaná technická úroková míra uvedená v pojistných smlouvách. Vedle toho dosahuje pojišťovna v životním pojištění tzv. technického zisku, tedy přebytku nad kalkulovaným rizikem v případě příznivějšího škodního průběhu než byl kalkulován – skutečná úmrtnost se vyvíjela příznivěji než kalkulovaná v ceně (toho může být dosaženo také použitím – z pohledu pojišťovny – výhodnějších technických podkladů, tj. zejména úmrtnostních tabulek, které obsahují výhodnější údaje o pravděpodobnosti úmrtí a pravděpodobnosti dožití než je skutečná pravděpodobnost úmrtí a dožití, například starší úmrtnostní tabulky nebo úmrtnostní tabulky vzniklé úpravou – tím si pojistitelé vytvářejí rezervu pro případy, kdy by skutečná úmrtnost byla vyšší než předpokládaná. Zisku v životním pojištění může také být dosaženo při úspoře správních nákladů, kdy skutečné správní náklady budou nižší než správní náklady zakalkulované v ceně.

V pojistných smlouvách bývá ujednání o velikosti zisku připisovaného pojištěným. Zisk dosahovaný v životních pojištěních je tedy z větší části (až 90%) rozdělen mezi pojištěné, účastníky životního pojištění, a to různými formami. Například pomocí prémie k vypláceným pojistným plněním, zkrácením doby placení pojistného, prostřednictvím snížení placeného pojistného v průběhu pojistné doby, prostřednictvím dalšího pojištění placeného z podílu na zisku, prostřednictvím spoření pro pojištěného apod.

V rámci životního pojištění může být umožněno uplatnění tzv. zproštění od placení (liberace), zejména pokud byl pojištěnému v průběhu pojištění přiznán plný invalidní důchod ze sociálního pojištění, nebo může být uplatněno tzv. pojištění s výhradou, kdy se při předčasném ukončení pojištění ze stejného důvodu automaticky vrací podstatná část doposud zaplaceného pojistného.

Vzhledem k tomu, že životní pojištění je sjednáváno na delší časové období, při provozování životních pojištění reagují pojišťovny určitým způsobem na inflaci, například provádějí každoroční valorizaci nebo nabízejí možnost zvýšení pojistné částky na základě dobrovolného zvyšování pojistného odpovídajícího meziroční míře inflace. Určitou reakcí na inflační prostředí je také připisování zisku ze životního pojištění pojištěným. Na inflaci také reagují pojišťovny zaváděním nových modifikovaných forem životního pojištění, zejména tzv. univerzálního životního pojištění.

Přístup státu k životnímu pojištění vyplývá z chápání významu tohoto pojištění. Vzhledem ke skutečnosti, že se přikládá při uplatňování životního pojištění význam zejména krytí rizika dožití jako alternativního nástroje pro krytí potřeb ve stáří, státy někdy podporují

sjednávání životního pojištění, a to prostřednictvím daňových zvýhodnění. Daňové zvýhodnění se týká tzv. kvalifikovaných životních pojištění, tzn. životních pojištění, která splňují určitá kritéria. Jde obvykle o pojištění kryjící riziko dožití, dále jsou tato kritéria zaměřená na délku pojistné doby a sjednaný okamžik pro výplatu pojistného plnění při dožití.

Podoba daňového zvýhodnění životního pojištění v České republice ¹⁰

1. Daňová podpora se uplatňuje ve formě možnosti odpočtu zaplaceného pojistného ze základu daně z příjmů, jednak u pojištěného a jednak u jeho zaměstnavatele, pokud svému zaměstnanci přispívá na životní pojištění
2. Kvalifikovaná pojištění jsou vymezena těmito znaky:
 - jedná se o pojištění krytí rizika dožití (spořivou složku),
 - v pojistné smlouvě je sjednán okamžik výplaty pojistného plnění při dožití se nejdříve pro věk 60 let,
 - pojistná smlouva je sjednána nejméně na dobu 5 let,
 - pojistník je současně pojištěným.
3. Pojištěný může odečíst ze základu daně z příjmu zaplacené pojistné maximálně ve výši 12 000 Kč za rok.
4. Zaměstnavatel, pokud přispívá svému zaměstnanci, může do nákladů z pohledu daně z příjmu zahrnout zaplacené příspěvky na pojistné životního pojištění max. do výše 8 000 Kč za rok. Zaplacené pojistné zároveň nepodléhá placení pojistného na sociální a zdravotní pojištění.

2.7 Základní podoby životního pojištění

Životní pojištění zahrnuje sice krytí pouze dvou rizik, ale v rámci životního pojištění je krytí těchto rizik kombinováno v různých podobách, proto existuje celá řada druhů a podob životního pojištění. Zákon číslo 363/1999 Sb., o pojišťovnictví, ve znění pozdějších předpisů, je životní pojištění rozděleno do následujících pojistných odvětví:

1. Pojištění pro případ smrti, pojištění pro případ dožití nebo pojištění pro případ smrti nebo dožití.
2. Svatební pojištění nebo pojištění prostředků na výživu dětí.
3. Důchodové pojištění.
4. Pojištění podle bodů 1 až 3 spojené s investičním fondem.

¹⁰ Ducháčková Eva: *Principy pojištění a pojišťovnictví*, Ekopress, s.r.o., Praha 2005, ISBN 80-86119-92-0

5. Kapitalizace.
6. Pojištění pro případ úrazu nebo nemoci, je-li doplňkem pojištění podle odvětví 1. až 5.

2.7.1 Dělení životního pojištění

Životní pojištění můžeme rozdělit do 3 skupin:¹¹

- a) pojištění pro případ úmrtí
 - kdy je pojistnou událostí smrt pojištěného (nahodilost pojistné události zde nespočívá v tom, zda smrt nastane, ale kdy nastane)
- b) pojištění pro případ dožití
 - kdy pojistnou událostí je dožití se sjednaného věku pojištěným
- c) smíšené pojištění pro případ smrti nebo dožití
 - kdy jsou tato dvě rizika kombinována

2.7.1.1 Pojištění pro případ úmrtí

Pojištění pro případ úmrtí kryje pouze riziko úmrtí. V případě realizace rizika je sjednaná pojistná částka vyplacena osobě určené pojistníkem – obmyšlenému (osobě uvedené v pojistné smlouvě). Účelem výplaty pojistného plnění v rámci pojištění pro případ úmrtí je obvykle zabezpečení pozůstalých pojištěné osoby, dále to může být úhrada závazků pojištěného, úhrada nákladů v souvislosti s úmrtím a pohřbem apod. Toto pojištění bývá také označováno termínem rizikové životní pojištění.

Pojištění pro případ úmrtí se vyskytuje v podobě několika druhů pojištění. Základním rozdělením je členění podle způsobu sjednání pojistné doby, a to na **dočasné pojištění pro případ úmrtí** a **časově neomezené pojištění pro případ úmrtí**.

Dočasné pojištění pro případ úmrtí kryje riziko úmrtí výhradně v rámci sjednané pojistné doby (tzn. pojistné plnění je vyplaceno pouze v případě, že k pojistné události dojde v průběhu pojistné doby, pokud v průběhu pojistné doby k pojistné události nedojde, pojistné plnění vyplaceno není). Tento typ životního pojištění je často využíván v souvislosti s čerpáním úvěrů, půjček apod. V těchto případech se velikost pojistné částky odvíjí od velikosti dlužné částky, a v případě úmrtí pojistníka by pojistné plnění pokrylo jeho závazek například vůči úvěrové instituci. V rámci základní podoby dočasného pojištění pro případ úmrtí se uplatňuje pevně sjednaná pojistná částka, ale může být uplatněno i dočasné úvěrové pojištění s klesající pojistnou částkou (odpovídající klesající dlužné částce). Velikost

¹¹ Ducháčková Eva: *Principy pojištění a pojišťovnictví*, Ekopress, s.r.o., Praha 2005, ISBN 80-86119-92-0

pojistného odpovídá velikosti pravděpodobnosti úmrtí v příslušném věkovém období pojištěného.

Časově neomezené pojištění pro případ úmrtí je pojištění, kdy je vždy vyplaceno pojistné plnění, pouze není známo, v kterém okamžiku. V praxi bývá konstrukce tohoto pojištění upravena v tom smyslu, že je stanoven maximální horní věk jako možný termín pro výplatu pojistného plnění (například 85 let) a současně je placení pojistného omezeno maximálně do určitého věku (například 65 let).¹²

Pravděpodobnost úmrtí pojištěné osoby s věkem roste. Této pravděpodobnosti by měla odpovídat cena pojištění – pojistné. Tedy pojištění pro případ úmrtí by se každý rok zvyšovala (přirozené pojistné). V praxi bývá cena tohoto pojištění sjednána konstantně na celou pojistnou dobu (konstantní pojistné). To znamená, že pojištěný v prvním období platí více na pojistném než odpovídá pravděpodobnosti úmrtí, tedy pojišťovna vytváří z tohoto vyššího pojistného rezervu, kterou čerpá v druhé části pojistné doby, kdy pojistník platí na pojistném méně než odpovídá pravděpodobnosti úmrtí.

2.7.1.2 Pojištění pro případ dožití

Ve své základní a nejjednodušší podobě (kdy pojistník platí pojistné jednorázově nebo běžně a při dosažení sjednaného dne v pojistné smlouvě obdrží pojistné plnění ve výši sjednané pojistné částky) je obdobou spoření, jedná se vlastně pouze o tvorbu úspor. Životní pojištění a spoření se v určitých oblastech liší (pojišťovna ručí za vklady pojistníků ne výškou skutečného vkladu, ale v závislosti na sjednané pojistné částce, přerušení placení běžného pojistného je spojeno s určitými sankcemi), proto uplatnění pojištění pro případ dožití v této základní podobě není obvyklé. Často jsou proto využívány odvozené druhy pojištění pro případ dožití, a to **důchodového pojištění** (kdy jde o opakované dožití se pojištěného) a **věnové pojištění** (kdy jde o dožití se finančně závislé osoby).

Důchodové pojištění je vlastně pojištění na dožití se sjednaného věku, kdy je pojistná částka vyplácena postupně, tedy od sjednaného okamžiku (obvykle sjednaného věku pojištěného) je pojištěnému vyplácena sjednaná velikost důchodu.

¹² Ducháčková Eva: *Principy pojištění a pojišťovnictví*, Ekopress, s.r.o., Praha 2003, ISBN 80-86119-67-X

Podle způsobu určení okamžiku počátku výplaty důchodu se rozlišuje¹³:

- pojištění ihned splatného důchodu, kdy po jednorázovém zaplacení pojistného pojistníkem pojišťovna začíná pravidelně vyplácet pojištěnému důchod při postupném dožívání se jednotlivých období věku (dnes není tato podoba důchodového pojištění častá)
- pojištění odloženého důchodu, kdy je obvykle po určitou předem sjednanou dobu placeno pojistné (po tzv. dobu odkladu) a současně je sjednán okamžik počátku výplaty důchodu (vlastně dochází k postupnému spoření na výplatu důchodu, tato forma důchodového pojištění je dnes obvyklejší)

Doba výplaty důchodu může být vymezena sjednanou dobou nebo může být sjednána neohraňovaná doba výplaty důchodu (tedy až do doby úmrtí pojištěného)

Základní podoba důchodového pojištění – krytí rizika dožití – bývá často doplněna krytím i dalších rizik (tedy krytí rizika dožití může být rozšířeno například o riziko úmrtí, invalidity aj.), v tomto případě by bylo vhodnější označit důchodové pojištění jako pojištění smíšené (vzhledem k tomu, že kryje i riziko úmrtí)

Základem každého důchodového pojištění je sjednání výplaty tzv. základního důchodu, jehož úkolem je krytí potřeb ve stáří (rizika dožití, kdy lze uplatnit buď doživotní důchod nebo důchod vyplácený po stanovenou dobu). Vedle základního důchodu je obvykle umožněno sjednat:

- tzv. pozůstalostní důchod, který je splatný v případě úmrtí pojištěného osobě uvedené v pojistné smlouvě (obvykle podmínkou pro výplatu pozůstalostního důchodu je uplynutí určité doby od uzavření pojistné smlouvy)
- tzv. dočasný důchod, který se vyplácí pojištěnému v případě jeho plné invalidity (pokud k ní dojde po určité době od uzavření pojistné smlouvy a před splatností základního důchodu)

Do důchodového pojištění jsou zahrnovány i další varianty rizik, například sjednání vrácení zaplaceného pojistného v případě úmrtí pojištěného buď v době placení pojistného, nebo v období pobírání základního důchodu pojištěným, nebo zproštění od placení pojistného v případě invalidity pojištěného.

Ve věnovém pojištění jde o pojištění na dožití, které se sjednává na dožití se finančně závislé osoby (dítěte). Pojištění sjednává jeden z rodičů (pojistník), případně oba ve prospěch

¹³ Ducháčková Eva: *Principy pojištění a pojišťovnictví*, Ekopress, s.r.o., Praha 2003, ISBN 80-86119-67-X

svého dítěte (pojištěného). Pojistné plnění se vyplácí při dožití se pojištěné osoby (závislé osoby, dítěte) sjednaného věku (plnoletosti, ukončení školních studií, začátek studia, sňatek apod.). Výplata pojistného plnění může být sjednána jako jednorázová výplata nebo jako postupná výplata vlastního důchodu (například studijní pojištění). Protože věnové pojištění je prvotně určeno na zabezpečení dětí, obvykle nemá pouze čistě podobou pojištění na dožití, ale bývá doplňováno o krytí dalších rizik.

2.7.1.3 Smíšené životní pojištění

Smíšené životní pojištění je kombinací pojištění pro případ smrti a pojištění pro případ dožití. Při uplatnění klasického smíšeného životního pojištění se pojišťovna zavazuje vyplatit sjednanou pojistnou částku ve sjednaný den v případě, že se pojistník tohoto dne dožije. V případě že se pojistník tohoto dne nedožije, jedná se o pojistné plnění ve stejné výši před koncem sjednané pojistné doby (v souvislosti se smrtí pojištěného) ve prospěch osoby, kterou pojistník sám určí (obmyšleného). Smíšené životní pojištění bývá také označováno jako kapitálové životní pojištění.

V průběhu vývoje životního pojištění dochází k proměně klasické podoby smíšeného životního pojištění ve směru větší variantnosti. Smíšené životní pojištění může být sjednáno na různé pojistné částky při dožití a při úmrtí (obvyklá je určitá vazba ve velikosti pojistných částek, například pojistná částka při úmrtí dvakrát vyšší než pojistná částka při dožití). Může být také sjednáno na zvyšující se pojistnou částku při dožití se v průběhu pojistné doby, dále může být sjednáno smíšené životní pojištění pro dvojici osob apod. U smíšeného životního pojištění bývá typické rozšíření o krytí dalších rizik neživotního charakteru (úraz, invalidita, vážná nemoc apod.)

Za určitou specifickou podobu úpravy životního pojištění lze dále považovat kolektivní životní pojištění. To znamená, že je sjednána pojistná smlouva na základě které dochází k pojištění skupiny osob (pojištěných). Kolektivní životní pojištění představuje specifickou metodu ohodnocování životních rizik a tedy specifický přístup k uplatnění životního pojištění. Ve srovnání s individuálními životními pojištěními lze spatřit určité výhody tohoto přístupu k životnímu pojištění¹⁴:

- u kolektivních životních pojištění je možné často pojišťovat na srovnatelné pojistné částky bez zdravotního a finančního oceňování (často stačí prohlášení klienta o zdravotním stavu), což znamená, že by byl podroben individuálnímu ocenění zdravotního stavu

¹⁴ Ducháčková Eva: *Principy pojištění a pojišťovnictví*, Ekopress, s.r.o., Praha 2005, ISBN 80-86119-92-0

- s ohledem na nižší provize vyplácené zprostředkovatelům, nižší náročnost na správu skupiny pojištěných v rámci jedné pojistné smlouvy a hromadné inkaso pojistného, jsou kalkulované náklady obvykle výrazně nižší než u individuálně sjednávaných životních pojištění
- jednoduchá správa pojištění, neboť je vyžadováno při sjednávání smlouvy ve srovnání s individuálními smlouvami méně informací a není zapotřebí rozsáhlého zpracování dat, protože krytá rizika jsou obvykle kalkulována na bázi ročně obnovovaných rizikových pojištění, oceňování rizik kolektivního životního pojištění je postaveno na rizikovém profilu pojišťované skupiny, kde bývají zohledněna taková kritéria jako např. region, povolání.

Nejtypičtějším příkladem kolektivního životního pojištění je situace, kdy zaměstnavatel sjedná pro své zaměstnance životní pojištění na kolektivní bázi jako součást zaměstnaneckých výhod. V tomto případě je smlouva sjednána mezi zaměstnavatelem a pojišťovnou. Přitom může zaměstnavatel hradit ve prospěch svých zaměstnanců pojistné v celé výši nebo na úhradu pojistného přispívá částečně (část pojistného hradí sám zaměstnanec).

Dalším příkladem kolektivního životního pojištění je pojištění členů profesních asociací nebo odborových svazů. Kolektivní životní pojištění existuje také v podobě kolektivního pojištění klientů jedné banky, kteří si zajistí životním pojištěním sjednané úvěry nebo kolektivní pojištění držitelů platebních karet.

V podmínkách České republiky je role kolektivního životního pojištění malá. Pokud se uplatňuje, tak ve své rizikové podobě (krytí rizika úmrtí, úrazu, zdravotního pojištění apod.). Kolektivní životní pojištění spojené s uplatněním rezervotvorné složky není předmětem zájmu. V současné době je důvodem tohoto jednání použitý přístup státu k daňovým zvýhodněním životního pojištění. Daňové zvýhodnění může být uplatněno pouze za podmínek, že je pojistník současně pojištěným. To znamená, aby bylo možno daňové zvýhodnění využít, nemůže být sjednáno zaměstnavatelem ve prospěch svých zaměstnanců.

2.7.1.4 Členění pojištění dle druhu rizika

Univerzální životní pojištění

Jedná se o pružné pojištění, které dovoluje pojištěným různými způsoby přizpůsobovat rozsah pojistné ochrany svým momentálním finančním možnostem. Pojistník může v každém okamžiku platnosti pojistné smlouvy měnit pojistné a dobu placení pojistného podle svých potřeb a finančních možností. Může také dočasně zastavit placení pojistného, opět ho obnovit,

zaplatit pojistné dodatečně jednorázově. Dále si může také vypůjčit z tzv. spořivé složky, z již zaplaceného pojistného, přitom ale nesmí překročit určitý limit zajišťující základní pojistné krytí. Při této výpůjčce není odečítán manipulační poplatek jako u odbytného.

Investiční životní pojištění - životní pojištění spojené s investováním

Investiční životní pojištění se od ostatních druhů životního pojištění liší tím, že se vždy sjednává výplata pevné částky a skutečné pojistné plnění nesmí být nižší než takto sjednaná pojistná částka. Pro toto pojištění je charakteristické, že výše pojistného plnění závisí na výnosech z investování rezerv pojistného, přitom investiční riziko nese pojistník.

Investiční životní pojištění lze považovat za spojení rizikového životního pojištění a investování prostřednictvím otevřeného podílového fondu. Potom je ovšem výsledná hodnota naspořených prostředků předem neznámá, resp. závisí na výnosech a ztrátách realizovaných na kapitálovém, peněžním, devizovém či jiném trhu. Investiční životní pojištění klientům nabízí vyšší výnosový potenciál při zhodnocování rezerv, ovšem za cenu vyššího rizika (riziko zhodnocení či znehodnocení rezerv je přesunuto zcela na klienta).¹⁵

Investiční životní pojištění zahrnuje pojištění pro případ smrti s investováním pojistného do podílových fondů, kde je investiční riziko na straně klienta. Zhodnocení je závislé na zvolené investiční strategii. Investiční životní pojištění přináší zpravidla vyšší zhodnocení finančních prostředků, které ale nebývá garantováno. Typickým znakem je možnost volby z nabídky několika investičních fondů lišících se předpokládaným zhodnocením finančních prostředků a podstupovanou mírou rizika. Standardem pojištění je možnost kdykoli změnit poměr finančních prostředků mezi pojistnou ochranou a zhodnocením finančních prostředků v závislosti na volbě výše pojistné částky a výše pojistného. Rozložení finančních prostředků mezi vybrané fondy (alokační poměr) lze v průběhu doby trvání pojištění měnit.¹⁶

Toto pojištění je vhodné pro ty, kteří:

- chtějí zabezpečit své blízké v případě smrti
- chtějí dlouhodobě a pravidelně zhodnocovat finanční prostředky
- chtějí mít garantovanou zvolenou částku vyplacenou v případě úmrtí
- akceptují míru rizika podle zvolené investiční strategie
- chtějí volně nakládat s naspořenými prostředky
- chtějí aktivně ovlivňovat spořicí složku pojištění různou volbou investiční strategie

¹⁵ Ducháčková Eva: *Principy pojištění a pojišťovnictví*, Ekopress, s.r.o., Praha 2005, ISBN 80-86119-92-0

¹⁶ <http://www.cap.cz/ZobrazItem.aspx?item=Investiční%20ŽP&typ=HTML%20stranky>

Výhody, které jsou spojené s tímto typem pojištění:

- rozšíření rozsahu pojistné ochrany formou různých připojištění
- kdykoli měnit nastavení pojištění a rozsah pojistné ochrany
- aktivně měnit investiční strategie během trvání pojištění
- průběžně sledovat zhodnocení spořicí složky pojištění
- vkládat a čerpat finanční prostředky i během trvání pojištění
- daňová uznatelnost zaplaceného pojistného

Nevýhody spojené s investičním pojištěním

- není garantována výše zhodnocení
- není garantována pojistná částka při dožití

Fungování investičního pojištění

Za zaplacené pojistné jsou nakoupeny podílové jednotky, které pojišťovna vloží na individuální účet klienta. Podílové jednotky určují hodnotu individuálního účtu klienta podle zvolené investiční strategie. Pojišťovna si strhává náklady na krytí pojistné ochrany a poplatky. V případě úmrtí klienta je dle individuálních podmínek pojišťoven vyplacena pojistná částka nebo aktuální hodnota individuálního účtu popřípadě obojí. V případě dožití je vyplacena vždy aktuální hodnota individuálního účtu. A pokud bylo sjednáno další připojištění je při pojistné události vyplaceno pojistné plnění dle sjednaných podmínek.

Kapitálové životní pojištění

Kapitálové životní pojištění zahrnuje pojištění pro případ smrti nebo dožití. Pojistná částka může být pro obě rizika stejná nebo si klient volí zvlášť pojistnou částku pro případ smrti a zvlášť pojistnou částku pro případ dožití. Sjednaná pojistná částka pro případ dožití je včetně garantovaného zhodnocení = technická úroková míra.¹⁷

Pojištění je vhodné pro ty, kteří:

- chtějí zabezpečit své blízké pro případ smrti
- chtějí mít garantovanou částku pro případ dožití
- chtějí dlouhodobě a pravidelně zhodnocovat finanční prostředky

Výhody kapitálového životního pojištění

- garantovaná pojistná částka pro případ smrti
- garantovaná pojistná částka pro případ dožití
- garantované minimální zhodnocení finančních prostředků

¹⁷ <http://www.cap.cz/ZobrazItem.aspx?item=Kapitálové%20ŽP&typ=HTML%20stranky>

- rozšíření rozsahu pojistné ochrany formou různých připojištění
- daňová uznatelnost zaplaceného pojistného

Nevýhody kapitálového životního pojištění

- nelze libovolně měnit nastavení pojištění
- nelze aktivně ovlivňovat tvorbu kapitálové hodnoty pojištění

Průběh kapitálového pojištění

Ze zaplaceného pojistného jsou odečteny náklady na krytí pojistné ochrany a poplatky. Zbývající část pojistného je použita na tvorbu rezervy pojištění. V případě úmrtí klienta je vyplacena sjednaná pojistná částka. V případě dožití je vyplacena sjednaná pojistná částka včetně podílů na výnosech. A při sjednání dalších připojištění je při pojistné události vyplaceno pojistné plnění dle sjednaných podmínek v pojistné smlouvě.

Rizikové životní pojištění

Rizikové životní pojištění zahrnuje pojištění pro případ smrti. V případě ukončení pojistné smlouvy není vyplaceno žádné plnění (produkt neobsahuje spořicí složku). Nevýhodou rizikového životního pojištění je, že neobsahuje spořicí složku.¹⁸

Pojištění je vhodné pro klienty, kteří chtějí:

- zabezpečit své blízké pro případ smrti
- pojištění vinkulovat ve prospěch jiného subjektu (např. hypotéka)

Výhody rizikového životního pojištění

- garantovaná pojistná částka pro případ smrti
- rozšíření rozsahu pojistné ochrany formou různých připojištění
- sjednání pevné nebo klesající pojistné částky
- sjednání pojištění již na dobu 1 roku

Fungování rizikového životního pojištění

Zaplacené pojistné je zcela spotřebováno na krytí pojistné ochrany a poplatky. V případě úmrtí klienta je vyplacena sjednaná pojistná částka. Pokud dojde k ukončení pojistné smlouvy, nevyplácí se žádné plnění (neobsahuje spořicí složku). Při sjednání dalších připojištění je při pojistné události vyplaceno pojistné plnění dle sjednaných podmínek.

Důchodové pojištění

Důchodové pojištění zahrnuje pojištění pro případ dožití, kdy se pojistné plnění vyplácí ve formě doživotního důchodu, důchodu vypláceného po stanovenou dobu nebo ve

¹⁸ <http://www.cap.cz/ZobrazItem.aspx?item=Rizikové%20ŽP&typ=HTML%20stranky>

formě jednorázového plnění. Sjednaná pojistná částka je včetně garantovaného zhodnocení = technická úroková míra.¹⁹

Pojištění je určeno pro klienty, kteří:

- chtějí zabezpečit propad příjmů v důchodovém věku
- chtějí dlouhodobě a pravidelně zhodnocovat finanční prostředky

Výhody důchodového pojištění

- garantovaná výplata sjednané pojistné částky
- garantované minimální zhodnocení finančních prostředků
- rozšíření rozsahu pojistné ochrany formou různých připojištění
- daňová uznatelnost zaplaceného pojistného

Nevýhody důchodového pojištění

- nelze libovolně měnit nastavení pojištění
- nelze aktivně ovlivňovat tvorbu kapitálové hodnoty pojištění

Fungování důchodového pojištění

Ze zaplaceného pojistného jsou odečteny náklady na krytí pojistné ochrany a poplatky. Zbývající část pojistného je použita na tvorbu rezervy pojištění. V případě úmrtí klienta je vyplaceno zaplacené pojistné. V případě dožití se začne vyplácet sjednaná výše důchodu včetně podílu na výnosech nebo jednorázového plnění. A při sjednání dalších připojištění je při pojistné události vyplaceno pojistné plnění dle sjednaných podmínek.

Vkladové pojištění

Vkladové životní pojištění zahrnuje pojištění pro případ dožití za návratný vklad.

Toto pojištění je určeno pro klienty, kteří chtějí:

- mít garantovanou částku pro případ dožití
- zhodnocovat finanční prostředky
- mít garantované zhodnocení finančních prostředků
- mít možnost nakládat s naspořenými finančními prostředky

Výhody vkladového pojištění

- garantovaná pojistná částka pro případ dožití
- v případě smrti vrácen návratný vklad
- garantované minimální zhodnocení fikčních prostředků
- rozšíření rozsahu pojistné ochrany formou různých připojištění
- kdykoli měnit nastavení pojištění a rozsah pojistné ochrany

¹⁹ <http://www.cap.cz/ZobrazItem.aspx?item=Důchodové%20pojištění&typ=HTML%20stranky>

- daňová uznatelnost zaplaceného pojistného
- vkládat a čerpat finanční prostředky během trvání pojištění

Nevýhodou vkladového pojištění je, že nelze aktivně ovlivňovat tvorbu kapitálové hodnoty pojištění (pokud je sjednáno riziko dožití)

Průběh vkladového pojištění

Pojistné za jednotlivá připojištění je hrazeno v výnosů návratného vkladu. V případě úmrtí klienta je vrácen návratný vklad včetně podílů na výnosech. V případě dožití je vyplacena sjednaná pojistná částka včetně návratného vkladu a podílů na výnosech. Při sjednání dalších připojištění je při pojistné události vyplaceno pojistné plnění dle sjednaných podmínek.

Univerzální (flexibilní) pojištění

Flexibilní životní pojištění zahrnuje pojištění pro případ smrti a tvorbu kapitálové hodnoty pojištění s minimálním garantovaným zhodnocením. Standardem pojištění je možnost kdykoli změnit poměr finančních prostředků mezi pojistnou ochranou a zhodnocením finančních prostředků v závislosti na volbě výše pojistné částky a výše pojistného.²⁰

Univerzální pojištění je vhodné pro klienty, kteří chtějí:

- zabezpečit své blízké pro případ smrti
- dlouhodobě a pravidelně zhodnocovat finanční prostředky
- mít garantované zhodnocení finančních prostředků
- volně nakládat s naspořenými finančními prostředky

Výhody flexibilního pojištění

- garantovaná pojistná částka pro případ smrti
- garantované minimální zhodnocení fikčních prostředků
- rozšíření rozsahu pojistné ochrany formou různých připojištění
- kdykoli měnit nastavení pojištění a rozsah pojistné ochrany
- daňová uznatelnost zaplaceného pojistného
- vkládat a čerpat finanční prostředky i během trvání pojištění

Nevýhody flexibilního pojištění

- nelze aktivně ovlivňovat tvorbu kapitálové hodnoty pojištění
- není garantována výše vyplácené částky při dožití

Průběh flexibilního pojištění

²⁰ <http://www.cap.cz/ZobrazItem.aspx?item=Univerzální%20pojištění&typ=HTML%20stranky>

Ze zaplaceného pojistného jsou odečteny náklady na krytí pojistné ochrany a poplatky. Zbývající část pojistného je použita na tvorbu kapitálové hodnoty pojištění. V případě úmrtí klienta je vyplacena sjednaná pojistná částka nebo aktuální kapitálová hodnota pojištění, popřípadě obojí. V případě dožití je vyplacena aktuální kapitálová hodnota pojištění. Při sjednání dalších připojištění je při pojistné události vyplaceno pojistné plnění dle sjednaných podmínek.

Pojištění dětí nebo svatební pojištění

Svatební pojištění zahrnuje pojištění pro případ smrti a dožití. Sjednaná pojistná částka se vyplácí dítěti při dožití nebo u příležitosti uzavření sňatku nebo formou stipendia po stanovenou dobu. Zemře-li pojištěný (např. rodič) v době trvání pojištění, končí povinnost platit pojistné (zproštění od placení).²¹

U některých typů pojištění dětí zahájí pojišťovny při zproštění od placení výplatu pravidelného důchodu dítěti, která trvá až do sjednaného konce pojištění. Veškeré nároky vyplývající z pojistné smlouvy zůstávají nedotčeny.

Pojištění je určeno pro klienty, kteří chtějí

- zabezpečit své dítě
- svým dětem usnadnit start do samostatného života
- dlouhodobě a pravidelně zhodnocovat finanční prostředky

Výhody tohoto pojištění

- garantovaná pojistná částka pro případ dožití vyplácená dítěti
- garantované minimální zhodnocení finančních prostředků
- zproštění od placení v případě smrti pojištěného
- výplata pravidelného důchodu
- - rozšíření rozsahu pojistné ochrany formou různých připojištění

Nevýhody tohoto pojištění

- nelze libovolně měnit nastavení pojištění
- nelze aktivně ovlivňovat tvorbu kapitálové hodnoty pojištění

Fungování pojištění

Ze zaplaceného pojistného jsou odečteny náklady na krytí pojistné ochrany a poplatky. Zbývající část pojistného je použita na tvorbu rezervy pojištění. V případě úmrtí pojištěného dochází ke zproštění od placení pojistného. Pokud dojde k úmrtí dítěte vyplácí se odkupné nebo zaplacené pojistné. V případě dožití je vyplacena sjednaná pojistná částka včetně podílů

²¹ <http://www.cap.cz/ZobrazItem.aspx?item=Univerzální%20pojištění&typ=HTML%20stranky>

na výnosech. Při sjednání dalších připojištění je při pojistné události vyplaceno pojistné plnění dle sjednaných podmínek.

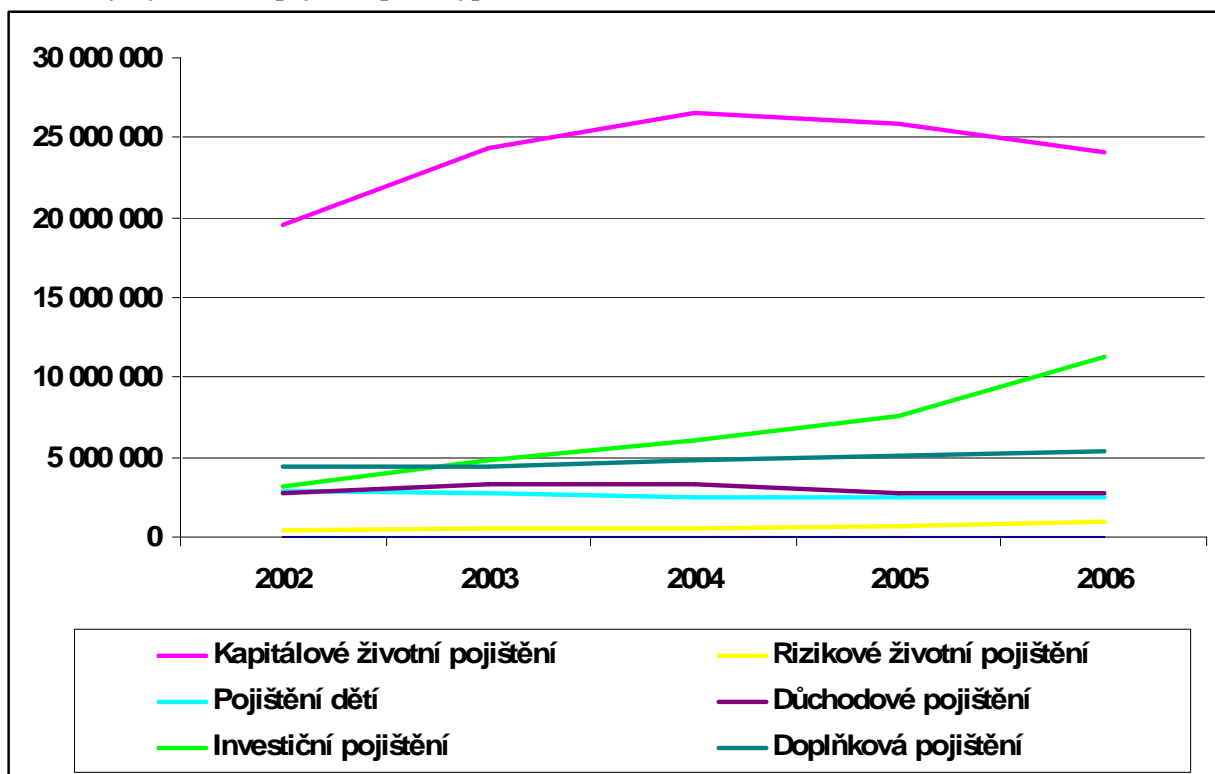
Tabulka 1: Vývoj životního pojištění podle typu v ČR

Pojištění	2002	2003	2004	2005	2006
Kapitálové životní pojištění	19 570 669	24 422 779	26 594 123	25 858 115	24 041 774
Rizikové životní pojištění	387 975	597 225	613 766	756 430	996 967
Pojištění dětí	2 843 063	2 792 668	2 467 473	2 460 641	2 443 930
Důchodové pojištění	2 787 578	3 306 676	3 246 627	2 801 115	2 768 334
Investiční pojištění	3 136 672	4 877 722	6 051 612	7 515 060	11 240 496
Doplňková pojištění	4 408 184	4 463 047	4 766 050	5 127 462	5 407 354

Zdroj: Česká asociace pojišťoven, Výroční zpráva 2006

V rámci životního pojištění dosáhlo v roce 2006 nejvyššího růstu investiční pojištění. Podíl tohoto druhu pojištění tak výrazně vzrostl na 24% z celkového objemu. U pojištění pro případ dožití nebo pro případ smrti nebo dožití se nadále snižovalo předepsané pojistné, v roce 2006 o 7%.

Graf 1: Vývoj životního pojištění podle typu v ČR

Zdroj: Česká asociace pojišťoven, Výroční zpráva 2006

Do kapitálového životního pojištění se dlouhodobě nejvíce investuje. Jedná se o pojištění pro případ smrti nebo dožití. Pojistná částka může být pro obě rizika stejná nebo si klient volí zvlášť pojistnou částku pro případ smrti a zvlášť pojistnou částku pro případ dožití. Výhodou tohoto pojištění je, že je garantovaná pojistná částka pro případ smrti nebo pro případ dožití, dále je garantované minimální zhodnocení finančních prostředků a zaplacené pojistné je daňově uznatelné. Toto jsou faktory, které vedou k uzavírání kapitálového životního pojištění.

2.8 Připojištění k životnímu pojištění

V dnešní době je pro životní pojištění typické, že bývá krytí rizika dožití a úmrtí doplňováno o krytí neživotních rizik. V souvislosti se sjednáváním životního pojištění je typické sjednávání připojištění v různých podobách. K nim patří zejména:²²

- úrazové pojištění, tedy krytí rizika úrazu v různém rozsahu a v různé podobě,

²² Ducháčková Eva: *Principy pojištění a pojišťovnictví*, Ekopress, s.r.o., Praha 2005, ISBN 80-86119-92-0

- invalidní pojištění, může mít podobu výplaty důchodu nebo i jednorázového pojistného plnění v případě invalidity pojištěné osoby, nebo jako zproštění od placení pojistného v případě invalidity,
- pojištění vážných chorob, tedy výplata pojistného plnění v případě nastání některé z vážných, s pojišťovnou sjednaných chorob (infarkt, mozková mrtvice, rakovina, selhání ledvin, apod.), někdy může toto pojistné plnění nahrazovat pojistné plnění pro případ úmrtí,
- nemocenské pojištění, tedy výplata sjednané velikosti pojistného plnění v případě dočasné pracovní neschopnosti,
- pojištění dlouhodobé péče, tzn. výplata sjednaného pojistného plnění pro potřebu dlouhodobé péče v důsledku vážné nemoci.

3 Životní pojištění v rámci pojistného trhu ČR

3.1 Vývoj pojistného trhu v ČR

Rozvoj pojistného trhu v ČR po roce 1990 přinesl mnohé nové prvky v komerčních pojišťovnách, v soukromém pojišťovnictví i na pojistném trhu. Tyto prvky byly předtím v příkazové ekonomice potlačovány a nepoužívaly se. Až po vzniku konkurenčního prostředí, po zániku monopolu jediné pojišťovny se mohly projevit prvky konkurence a tržní ekonomiky.

Změny, které nastaly s účinností zákona ČNR č. 185/1991 Sb., o pojišťovnictví, umožnily vznik nových komerčních pojišťoven a následně i vytváření konkurenčního prostředí. Proces transformace v pojišťovnictví umožnil i vytvoření pojistného trhu. Na pojistném trhu se objevily i zahraniční pojišťovací instituce s novými pojistnými produkty evropského standardu, novým know-how, novými přístupy ke klientům a novými úkoly pro rozvoj pojistného trhu.

Význam pojišťovnictví a pojistného trhu v tržní ekonomice není doposud dost dobře doceněn. Pojišťovnictví patří mezi významné a dynamicky se rozvíjející odvětví každé tržní ekonomiky. Svými aktivitami, tj. pojistnou ochranou svých klientů přispívá a podporuje ekonomickou stabilitu tržních ekonomik. Kromě pojistné ochrany má velký význam i akumulace poměrně velkého objemu peněžních prostředků, které získávají komerční pojišťovny od svých klientů a spravují je. Vyplaceným pojistným plněním po pojistné

události pomáhají pojišťovací instituce svým klientům při obnově jejich majetku, zdraví a dalších hodnot.²³

Významně se rozrůstá i pojišťný trh v podmínkách České republiky. Význam, rozsah a úroveň pojišťného trhu je možné dokumentovat a prezentovat vícero ukazateli. Patří k nim i počet komerčních pojišťoven, které poskytují pojišťnou ochranu a vykonávají i další úkoly. V České republice v roce 2000 působilo 41 komerčních pojišťoven, které nabízely a prodávaly klientům více než 250 pojišťných produktů. Předepsané pojišťné těchto pojišťoven představovalo koncem roku 2000 částku více než 70,6 mld. Kč. Z toho pojišťné v neživotním pojištění tvořilo více než 47,8 mld. Kč (tj. 67,7 %) a v životním pojištění více než 22,7 mld. Kč (32,3 %). Pojišťný vztah mezi klienty a pojišťovnami mívá převážně dlouhodobý charakter a tato skutečnost vytváří zvláštní podmínky pro vznik a fungování pojišťného trhu a jeho vazeb na finanční trh. Pojišťovnictví má specifická pravidla a podmínky svého fungování, čímž se značně liší od jiných odvětví, resp. oborů tržní ekonomiky. Má svá zvláštní pravidla a zákonitosti, které je třeba znát a respektovat je.

Vývoj na pojišťném trhu směřuje k větší komplexnosti služeb, novým formám komunikace a kontaktů, většímu komfortu pro klienty, čímž si jednotlivé komerční pojišťovny vytvářejí určité konkurenční výhody.

3.2 Pojišťný trh

Pojišťný trh funguje na principu shromažďování a rozdělování peněžních prostředků. U pojišťného trhu hovoříme o rezervách. Rezervy se v pojišťovnictví vytváří pro případ úhrady náhodných potřeb a nelze tudíž předem určit, zda budou použity na spotřebu či akumulaci. Pro rezervy je typický nárok na jejich čerpání při splnění příslušných podmínek obsažených v zákoně, vyhlášce, pojišťných podmínkách, pojišťné smlouvě apod.

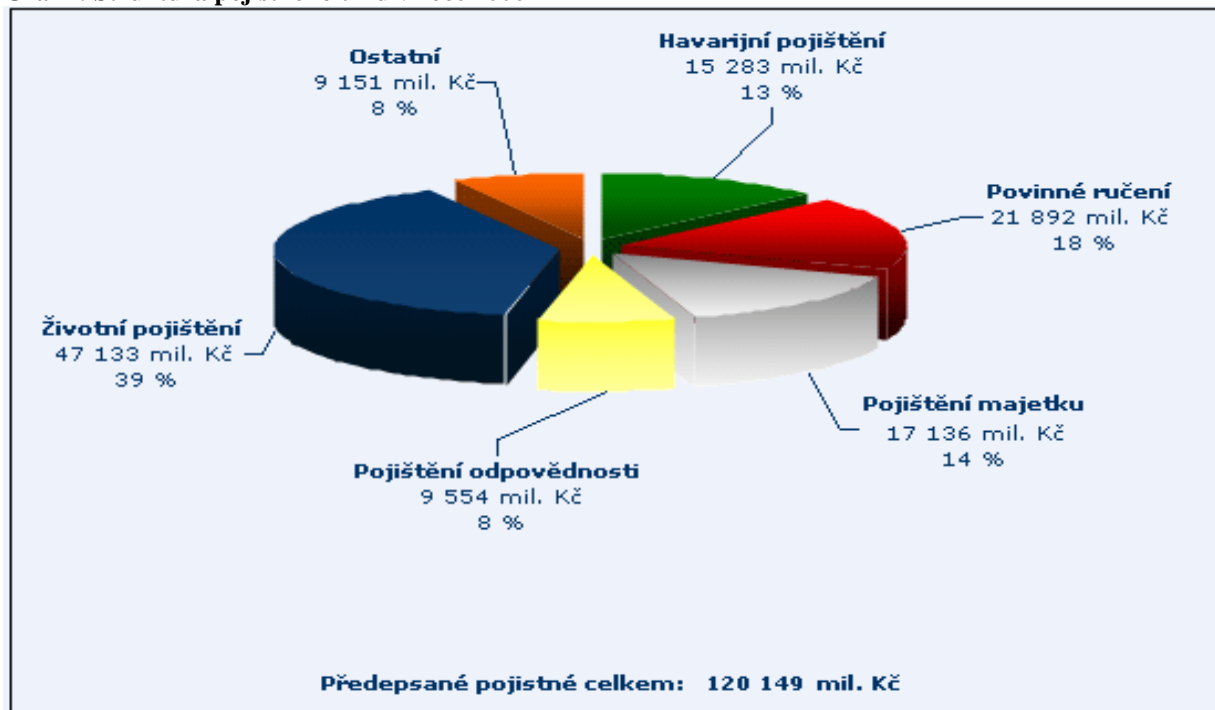
Rezervy hrají u pojišťného trhu velmi specifickou úlohu a mají zřejmě větší význam než peněžní fondy u jiných segmentů finančního trhu. Vztahy tvorby, rozdělování a používání rezerv vymezují pojištění jako samostatnou ekonomickou kategorii.

Podstatu pojišťného trhu můžeme také definovat na základě teorie her. Podle ní se jednotlivé pojišťovací obchody na pojišťném trhu rovnají loterii s časem (časovými okamžiky) a výhrami podle neurčitých tahů. Úlohou pojišťoven je být jednak protihráčem a jednak se snažit o rozšiřování pojištění a tím vyrovnávat riziko. Účelem pojištění je potom eliminace negativních následků náhody pro člověka, prostředkem k tomu je pro jednotlivce hra, přičemž

²³ Čejková Viktoria: *Pojišťný trh*, Grada, Praha 2002, ISBN 80-247-0137-5

ekonomickou úlohou pojišťovnictví je vést ke zevšeobecnování této hry. Komerční pojišťovna nemusí v této hře obstát, může zkrachovat, a tak přestat být protihráčem.²⁴

Graf 2: Struktura pojistného trhu v roce 2006

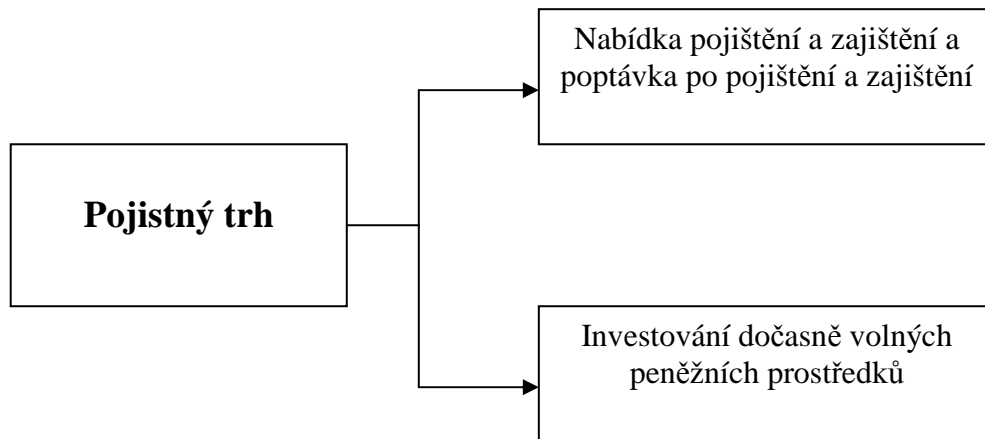
Zdroj: Česká asociace pojišťoven

Celkové předepsané pojistné členů ČAP se v roce 2006 zvýšilo o 3,8 % na 120,1 mld. Kč. Tempo růstu předepsaného pojistného u životního pojištění dosáhlo 4,9 % a u neživotního pojištění 3,1 %. Objem předepsaného pojistného na životním pojištění je 47 133 mil. Kč. Znamená to, že životní pojištění zaujímá 39% z celkového objemu předepsaného pojistného.

3.2.1 Segmentace pojistného trhu

Pojistný trh můžeme členit podle více kritérií. Rozhodujícím kritériem tohoto členění a segmentace je předmět činnosti pojistitele, dalšími mohou být pojistné riziko, předmět pojištění, pojistné produkty, subjekty pojištění, pojistitelé a podobně.

²⁴ Čejková Viktoria: Pojistný trh, GRADA Publishing, spol. s r. o., 2002, ISBN 80-247-0137-5

Členění pojistného trhu je ovlivňováno mnoha faktory a zahrnuje více hledisek. Podle předmětu činnosti pojistitele můžeme rozdělit pojistný trh na dva relativně samostatné segmenty:

- **Nabídku a poptávku po pojištění a zajištění** (věcný pojistný trh)
- **Investování dočasně volných peněžních prostředků pojistitele** (investiční pojistný trh)

Pojistný trh je určitými prvky atypickým trhem, ale platí na něm stejná ekonomická pravidla jako na kterémkoli jiném trhu. Jedna z podstatných odlišností spočívá v tom, že realizace prodaných služeb (pojištění nebo zajištění) se často projeví až po delším období od uzavření obchodu, a někdy se nemusí projevit vůbec. To umožňuje komerčním pojišťovnám poměrně rozsáhlou investiční činnost.

Nabídka a poptávka po pojištění a zajištění

Z hlediska životního pojištění se orientuje na riziko dožití nebo úmrtí. Základním principem životního pojištění je vyplatit dohodnutou pojistnou sumu v případě, že se pojištěný dožije data konce pojištění, respektive data konkrétně dohodnutého v pojistné smlouvě, anebo při jeho předčasném úmrtí.

Investování dočasně volných peněžních prostředků

- Bankovní depozita
- Cenné papíry
- Nemovitosti
- Cenné sbírky
- A jiné nástroje

3.3 Faktory ovlivňující pojistný trh

Členění pojistného trhu je ovlivňováno mnoha faktory, které je možné rozčlenit na **vnější a vnitřní**.²⁵

Vnější faktory

- ovlivňují pojistný trh zvenčí:

- vývoj a objem hrubého domácího produktu
- vývoj inflace
- vývoj nezaměstnanosti
- počet obyvatel (jejich věková struktura, střední délka života v členění pro muže a ženy)
- peněžní příjmy obyvatelstva (příp. průměrná mzda)
- objem výdajů domácností a jejich struktura
- situace u ostatních segmentů finančního trhu
- a další faktory

Vnitřní faktory

- ovlivňují pojistný trh zevnitř:

- pojišťovací a zajišťovací činnost a jiná související činnost, kterou vykonávají komerční pojišťovny a zajišťovny
- zájem o pojištění vytvářený pojistníky, resp. pojištěnými
- chápání významu pojištění ze strany pojistníků, resp. pojištěných
- regulace pojistného trhu dozorem v pojišťovnictví
- zprostředkovatelská činnost zprostředkovatelů pojištění
- činnost asociace pojišťoven
- a další faktory

Pokud jde o vnější faktory, důležité jsou zejména vývoj a objem hrubého domácího produktu, vývoj inflace a vývoj zaměstnanosti. Jde o základní makroekonomické veličiny, které ovlivňují ekonomické prostředí, ve kterém pojišťovny a zajišťovny podnikají. Jejich výše a vývoj sice nepřímě, ale zato do značné míry, ovlivňují rozsah činnosti a chování subjektů pojistného trhu. Vývoj těchto faktorů lze předvídat pouze s omezenou přesností.

²⁵ Čejková Viktoria: *Pojistný trh*, Grada, Praha 2002, ISBN 80-247-0137-5

Pro vývoj a růst pojistného trhu je dále velmi důležitý počet obyvatel, jejich věková struktura a střední délka života. Jde o faktory, jejichž hodnoty jsou přesně zjistitelné a jejichž vývoj se dá lépe předvídat.

Peněžní příjmy obyvatelstva, průměrná mzda, výše výdajů domácností a jejich struktura dává pojišťovnám a zajišťovnám možnost ještě detailněji poznat rámeček jejich podnikání a přizpůsobit se specifikům daného regionu.

3.4 Struktura pojistného trhu

Celkové předepsané pojistné v ČR se v roce 2006 zvýšilo oproti roku 2005 o 4,2 % a dosáhlo výše 122,1 mld. Kč. Předepsané pojistné u životního pojištění vzrostlo o 5,1 % na 47,2 mld. Kč a u neživotního pojištění o 3,7 % na 74,9 mld. Kč.

Tabulka 2: Vývoj předepsaného pojistného v životním a neživotním pojištění (v tis. Kč)

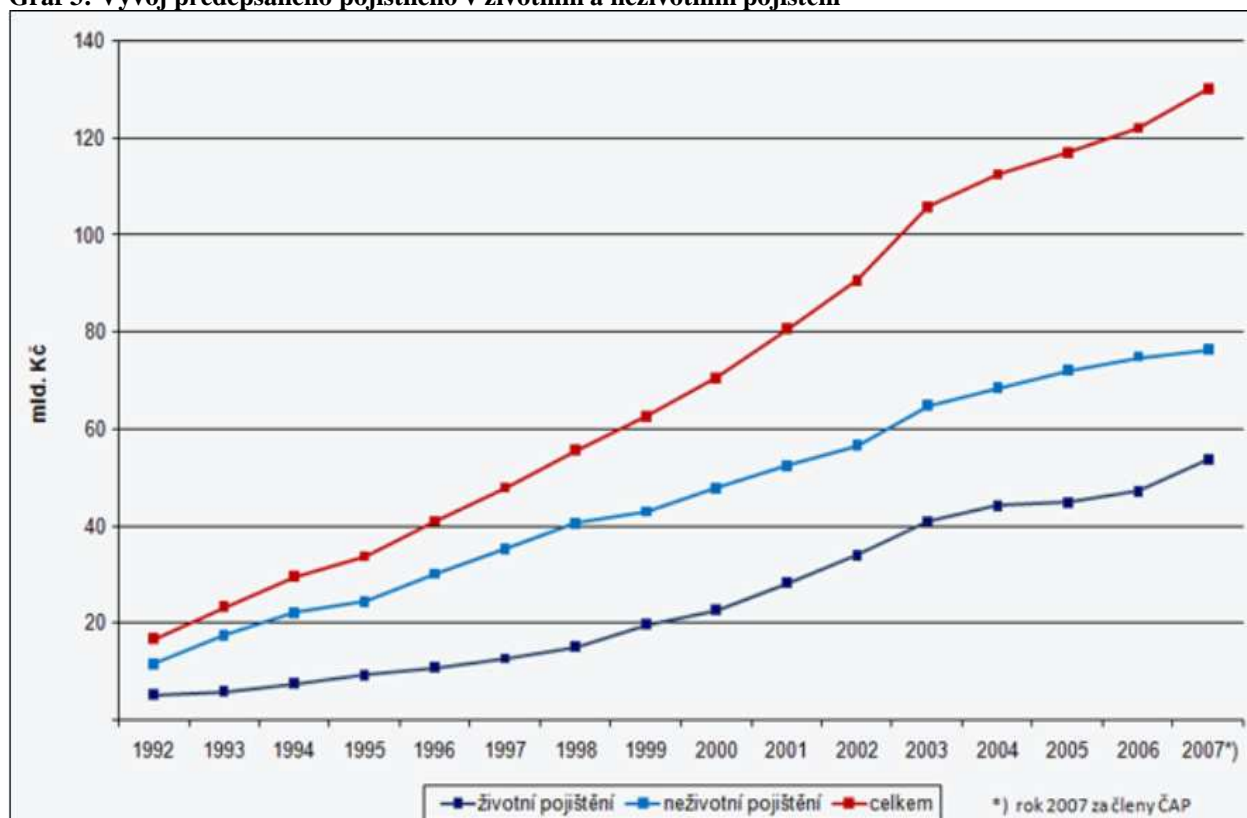
	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Životní pojištění	28 281 966	34 036 346	41 128 802	44 201 009	44 954 269	47 233 338
Neživotní pojištění	52 462 237	56 624 001	64 817 070	68 374 416	72 219 944	74 888 097
CELKEM	80 744 203	90 660 347	105 945 872	112 575 425	117 174 213	122 121 435

Pramen: Česká asociace pojišťoven, Výroční zpráva 2006

Vyšší dynamika růstu životního pojištění ve srovnání s neživotním pojištěním vedla ke zvýšení podílu životního pojištění na celkovém předepsaném pojistném z 38,4 % v roce 2005 na 38,7 % v roce 2006.²⁶

²⁶ Česká asociace pojišťoven, Výroční zpráva za rok 2006.

Graf 3: Vývoj předepsaného pojistného v životním a neživotním pojištění

Pramen: Česká asociace pojišťoven, Výroční zpráva 2006

Vývoj růstu předepsaného pojistného

Trend nižší dynamiky trhu pod 10 % od roku 2004 je způsoben především snížením růstu předepsaného pojistného u životního pojištění.

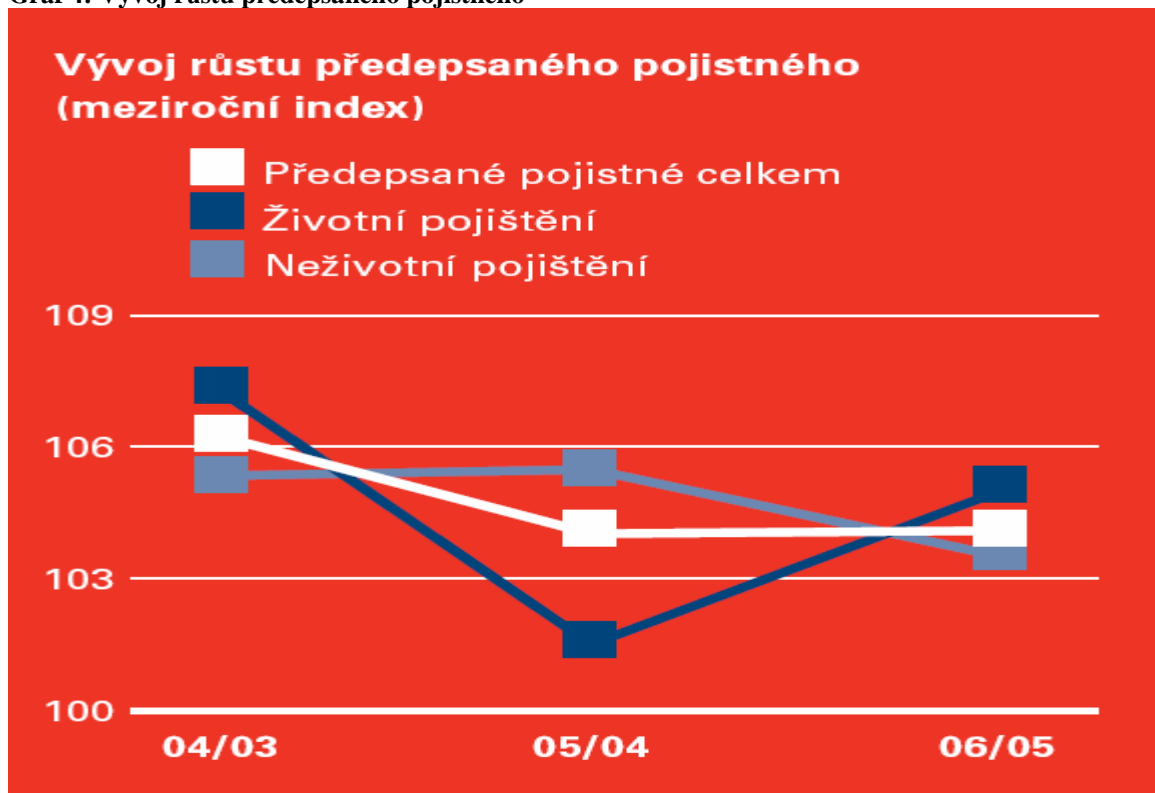
Tabulka 3: Tempo růstu předepsaného pojistného (meziroční indexy)

	06/05	05/04	04/03	03/02	02/01	01/00
Životní pojištění	105,1	101,7	107,5	120,2	120,9	124,2
Neživotní pojištění	103,7	105,6	105,5	114,2	108,0	109,7
PŘEDEPSANÉ POJISTNÉ CELKEM	104,2	104,1	106,3	116,5	112,5	114,4

Pramen: Česká asociace pojišťoven, Výroční zpráva 2006

Příčinou je zejména snížení technické úrokové míry, snížení výnosů z investic, zvýšená konkurence jiných finančních produktů či vyčerpání potenciálu růstu daného daňovými motivacemi. Změna trendu závisí kromě nových sektorových pobídek také na očekávaných vládních reformách v oblasti daňové, důchodové a zdravotní.

Graf 4: Vývoj růstu předepsaného pojistného

Zdroj: Česká asociace pojišťoven, Výroční zpráva 2006

3.5 Životní pojišťovny

V roce 2006 se vlivem zvýšení počtu pojišťoven nadále prohloubila konkurence na českém pojistném trhu. K 31. 12. 2005 provozovalo pojišťovací činnost na území ČR celkem 45 pojišťoven. V roce 2006 se jejich počet zvýšil na 49. Kromě toho do 31. 12. 2006 projevilo zájem provozovat v ČR pojišťovací činnost na základě svobody dočasně poskytovat služby formou příslušné notifikace celkem 401 pojišťoven a poboček z EU proti 326 v předchozím roce.

Tabulka 4: Počet pojišťoven podle druhu provozované činnosti

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Počet pojišťoven											
CELKEM*	35	40	41	42	41	43	42	42	40	45	49
životních	2	4	5	3	3	3	3	3	3	5	6
neživotních	14	18	19	21	20	23	22	23	21	23	27
se smíšenou činností	19	18	17	18	18	17	17	16	16	17	16

* Bez pojišťoven z členských států EU působících v ČR na základě svobody dočasně poskytovat služby a bez České kanceláře pojistitelů

Pramen: Česká asociace pojišťoven, Výroční zprávy 2005, 2006

Z celkového počtu pojišťoven vykonávalo 6 subjektů činnost pouze v jednom nebo více odvětvích životního pojištění, 27 pojišťoven provozovalo činnost v jednom nebo více odvětvích neživotního pojištění. Souběžně v jednom nebo více odvětvích životního pojištění a v jednom nebo více odvětvích neživotního pojištění bylo činných 16 pojišťoven.

Ke konci roku 2006 působilo na území ČR 33 tuzemských pojišťoven a 15 poboček pojišťoven z členských států EU (Německo – 4, Rakousko – 4, Slovensko – 3, Nizozemsko – 2, Francie – 1, Spojené království a Severní irsko – 1) a jedna pobočka Švýcarská. Z uvedeného počtu tuzemských pojišťoven bylo 32 akciových společností a 1 družstvo. V roce 2006 se počet pojišťoven s převažujícím zahraničním kapitálem nezměnil a činil 20 pojišťoven.

Hospodaření pojišťoven

Celkové hospodářské výsledky pojišťoven v roce 2006 byly nadále pozitivní. Kladný agregovaný výsledek po zdanění dosáhl 14,2 mld. Kč a byl nejvyšší od roku 1991. Na jeho podstatném růstu se však nejméně jednou třetinou podílely zejména prodeje majetkových účastí některých pojišťoven.

Tabulka 5: Vývoj hospodaření pojišťoven (v mil. Kč)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Celkové výnosy	627 851	493 772	380 163	367 339	259 154	278 513
Celkové náklady	623 353	491 067	374 470	356 435	251 139	264 280
HOSPODÁŘSKÝ VÝSLEDEK (po zdanění)	4 498	2 705	5 693	10 904	8 015	14 233

Pramen: Česká asociace pojišťoven, Výroční zpráva 2006

3.6 České pojišťovnictví v evropském kontextu

Podílem pojistného na HDP zůstává ČR zhruba na polovině průměru všech členských států EU. Z desítky nových členů EU ji v tomto parametru předstihly pouze Slovinsko, Malta a Kypr. Od roku 1992 do roku 2006 se celková pojištěnost v ČR zvýšila z 2,6 % na 3,8 %.

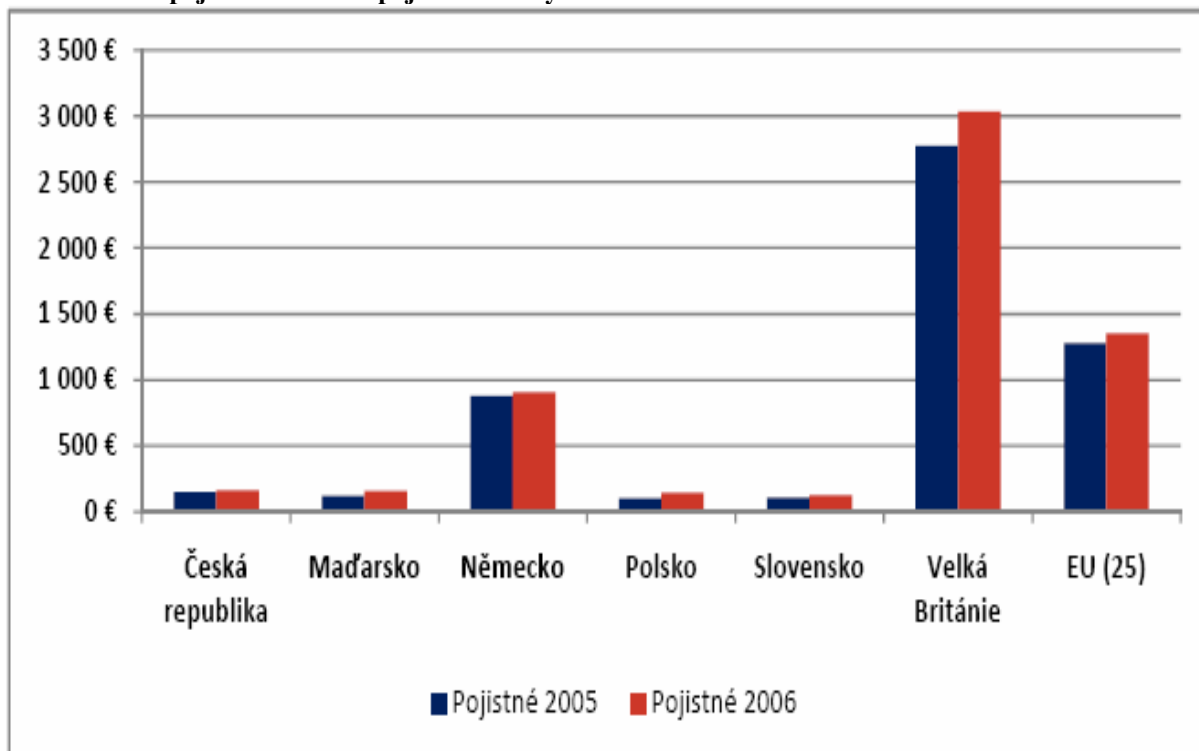
Tabulka 6: Roční pojistné životního pojištění na obyvatele (v EUR)

	Pojistné 2005	Pojistné 2006
Česká republika	148	162
Maďarsko	121	158
Německo	880	906
Polsko	100	142
Slovensko	106	127
Velká Británie	2 774	3 036
EU (25)	1 279	1 354

Pramen: Česká asociace pojišťoven, Výroční zpráva 2006

Celková pojištěnost je přitom v ČR stále značně nižší než průměr EU. Podle údajů CEA činil podíl pojistného na HDP v 25 členských státech v roce 2006 v průměru 8,8 %.

Graf 5: Roční pojistné životního pojištění na obyvatele

Pramen: Česká asociace pojišťoven, Výroční zpráva 2006

Větší odstup českého pojistného trhu vůči EU vykazuje životní pojištění. Průměrné roční pojistné na životní pojištění dosahovalo v roce 2006 v zemích EU 1 354 EUR na jednoho obyvatele a v ČR pouze 162 EUR. U neživotního pojištění jsou hodnoty nepoměrně příznivější – 820 EUR pro země EU a 251 EUR v ČR

Tabulka 7: Podíl pojistného na hrubém domácím produktu (v %)

Stát / rok	1992	2004	2005	2006
Evropská unie (25)	6,2	8,3	8,7	8,8
Česká republika	2,6	4,0	3,9	3,8
Estonsko	-	2,2	2,3	1,8
Kypr	3,2	4,3	4,3	4,3
Litva	-	1,5	1,5	1,8
Lotyšsko	-	1,8	1,7	1,8

Maďarsko	2,0	2,9	3,1	3,5
Malta	3,2	5,4	5,5	5,9
Polsko	1,8	3,0	3,2	3,6
Slovensko	1,9	3,5	3,4	3,3
Slovinsko	3,2	5,6	5,6	5,8

Pramen: Česká asociace pojišťoven, Výroční zpráva 2006

Mezi jednotlivými pojistnými trhy členských států EU existují obecně významné odlišnosti. Jsou jak dlouhodobého strukturálního charakteru, a to zejména mezi původními 15 členskými státy a 10 novými členskými státy, tak krátkodobého charakteru ve vazbě na aktuální vývoj ekonomik a pojistných trhů. Například v Nizozemsku byl v roce 2006 zaznamenán, díky provedení reformy ve financování zdravotnictví, růst neživotního pojištění ve výši 105 % (průměr EU 7,7 %). Ve Francii vzrostlo předepsané pojistné životního pojištění v roce 2006 o 17 % (průměr EU 6,8 %).

Srovnání ČR a EU – podíl životního pojištění a neživotního pojištění na celkovém předepsaném pojistném v (%)

Tabulka 8: Srovnání ČR a EU – podíl životního pojištění a neživotního pojištění na celkovém předepsaném pojistném (v %)

	2005		2006	
	ŽP	NŽP	ŽP	NŽP
EU (25)	62,5	37,5	62,3	37,7
ČR	38,7	61,3	39,3	60,7
Bulharsko	13,6	86,4	14,3	85,7
Estonsko	32,0	68,0	15,3	84,7
Kypr	46,5	53,5	45,6	54,4
Litva	27,7	72,3	31,3	68,7

Lotyšsko	6,9	93,1	7,8	92,2
Maďarsko	44,0	56,0	50,7	49,3
Malta	55,8	44,2	59,0	41,0
Polsko	49,4	50,6	56,2	43,8
Rumunsko	26,4	73,6	19,8	80,2
Slovensko	43,6	56,4	47,4	52,6
Slovinsko	30,1	69,9	31,4	68,6

Pramen: Česká asociace pojišťoven, Výroční zpráva 2006

Rozdíl ve výši celkové pojištěnosti mezi ČR a průměrem EU není reálně vyrovnat v krátkodobém horizontu. Předpokladem je další dynamický rozvoj české ekonomiky, růst reálných příjmů, zapojení pojišťovnictví do důchodové reformy či vícezdrojového financování zdravotnictví.

3.7 Propojištěnost na trhu ČR

Základní příčinou klesající tendence podílu celkového předepsaného pojistného na HDP je rychlejší růst HDP v ČR než předepsaného pojistného.

Tabulka 9: podíl předepsaného pojistného na HDP (v %)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Životní pojištění	1,2	1,4	1,6	1,6	1,5	1,5
Neživotní pojištění	2,2	2,3	2,5	2,4	2,4	2,3
CELKOVÁ POJIŠTĚNOST	3,4	3,7	4,1	4	3,9	3,8

Pramen: Česká asociace pojišťoven, Výroční zpráva 2006

3.8 Vývoj růstu životního pojištění

V rámci životního pojištění dosáhlo v roce 2006 nejvyššího růstu pojištění spojené s investičním fondem, a to dokonce dvojnásobným tempem než v předchozích dvou letech – přes 50 % proti 25 %. Podíl tohoto druhu pojištění tak výrazně vzrostl na 24 % z celkového objemu. U pojištění pro případ dožití nebo pro případ smrti nebo dožití se nadále snižovalo předepsané pojistné, v roce 2006 o 7 % proti téměř 3 % v předchozím roce, především dalším poklesem jednorázového pojistného z téměř 8 mld. Kč na necelých 5 mld. Kč.

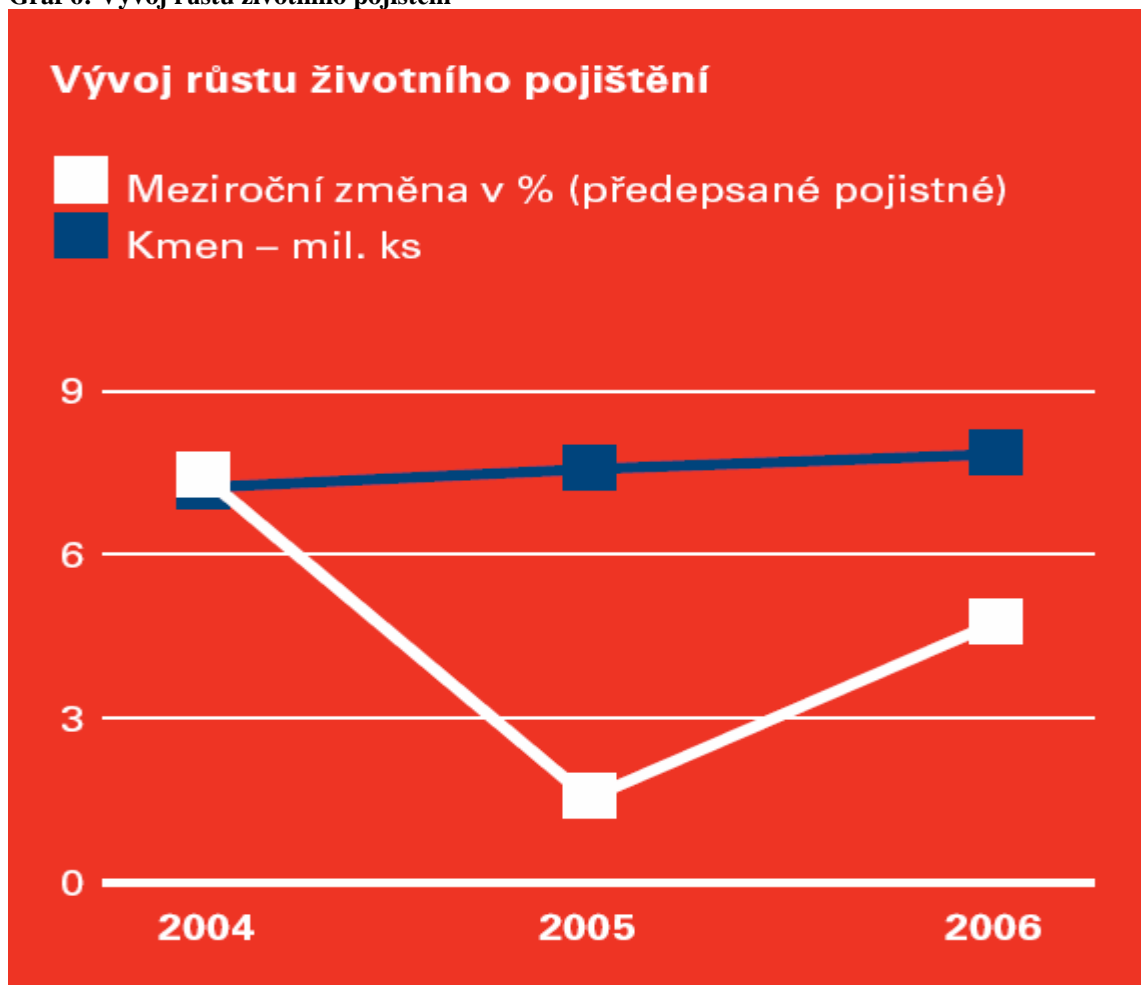
Tabulka 10: Meziroční změny ve vývoji životního pojištění

	Meziroční změna v % (předepsané pojistné)			Kmen - mil. Ks		
	2006	2005	2004	2006	2005	2004
Pojištění pro případ dožití a pro případ smrti nebo dožití	-7,0	-2,8	8,9	3,8	3,7	3,6
Svatební pojištění nebo pojištění prostředků na výživu dětí	-0,7	-0,3	-11,6	0,8	0,9	1,0
Pojištění spojené s investičním fondem	49,6	24,2	24,2	0,8	0,6	0,5
Kapitálové činnosti	-41,3	-13,6	30,4	0,3	0,3	0,3
Doplňková pojištění k životnímu pojištění	5,5	7,6	6,8	-	-	-
CELKEM	4,9	1,6	7,5	7,9	7,6	7,3

Zdroj: Česká asociace pojišťoven, Výroční zpráva za rok 2006

Kmen, tj. počet platných pojistných smluv k 31. 12. 2006, se zvýšil o 0,3 mil. Ks. Přírůstek kmene byl zaznamenán u pojištění spojeného s investičním fondem a u pojištění pro případ dožití nebo pro případ smrti nebo dožití. Soukromé životní pojištění (pojištění pro případ dožití, pojištění pro případ smrti nebo dožití, důchodové pojištění) má daňovou podporu od roku 2001. Za rok 2006 vystavily členské pojišťovny ČAP celkem 2,8 mil. potvrzení o pojistném zaplaceném na soukromé životní pojištění.

Graf 6: Vývoj růstu životního pojištění

Zdroj: Česká asociace pojišťoven, Výroční zpráva za rok 2006

4 Předpoklady zvýšení podílu životního pojištění na trhu ČR

Životní pojištění je určeno především ke krytí životních rizik, tedy rizika úmrtí a rizika dožití. Jeho význam a pojetí se v průběhu vývoje mění. Pro Českou republiku je ve srovnání s vyspělými zeměmi charakteristická nízká úroveň využití životního pojištění. Po poměrně rychlém růstu na počátku 21. století v současné době se mluví o stagnaci ve vývoji životního pojištění. Tato stagnace je ovlivněna řadou faktorů, ke kterým patří:

- vyčerpání státní podpory životního pojištění,
- konkurence ostatních spořicíh nástrojů, které vykazují vyšší zhodnocení,
- přístup státu k jednotlivým spořicíh nástrojům a k regulaci činnosti životních pojišťoven,
- neprůhledná konstrukce kapitálových životních pojištění,

- nedostatečné povědomí veřejnosti o úloze životního pojištění,
- stav v oblasti státního důchodového systému.

4.1 Význam životního pojištění

Význam životního pojištění se v průběhu vývoje mění, rozšiřuje se od původního hlavního zaměření ke krytí rizika úmrtí k současnému širokému pojetí. V současné době lze vymezit základní významové oblasti životního pojištění:

- krytí rizika: především rizika úmrtí, a to pro zabezpečení pozůstalých nebo také jako nástroj krytí úvěru, a dnes vedle rizika úmrtí do životního pojištění bývá obvyklé zahrnovato krytí dalších navazujících rizik jako úraz, vážné onemocnění, invaliditu apod.,
- spoření na stáří: úsporná složka v životním pojištění představuje tvorbu úspor na stáří,
- investiční nástroj, neboť životní pojištění představuje spoření s výnosem, jehož podoba a výše je modifikována na základě konkrétního typu životního pojištění,
- z hlediska makroekonomického představuje dnes životní pojištění nástroj řešení potřeb ve stáří jak alternativu k sociálnímu důchodovému pojištění a je třeba zdůraznit protiinflační efekt životního pojištění – odklad spotřeby a tvorba úspor pojištěnými osobami v rezervách, které v souvislosti s investováním pojištěven umožňují financovat střednědobé a dlouhodobé investice.

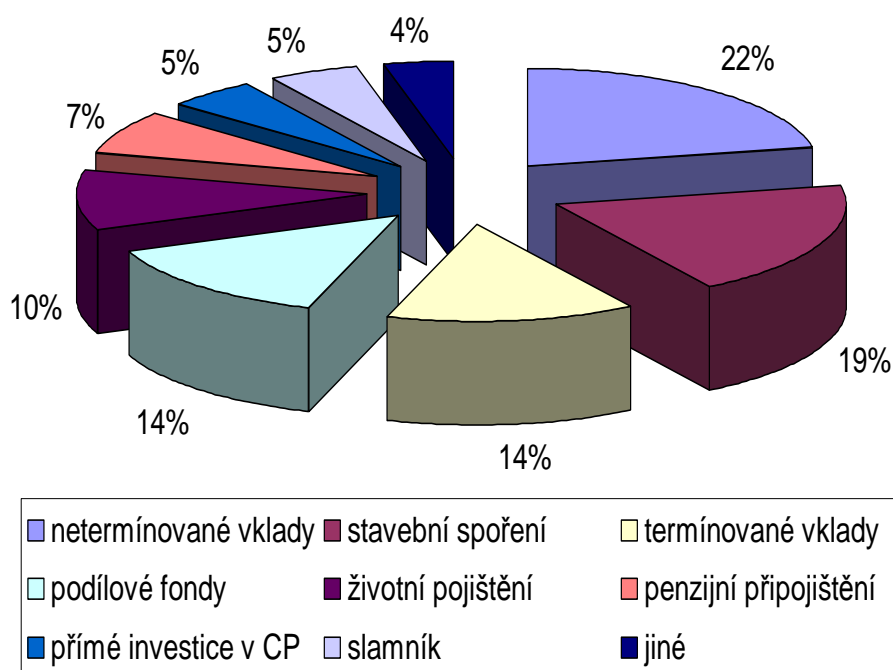
Pro výše uvedené oblasti životního pojištění je v současné době charakteristické, že krytí je doplněno o krytí některých z celkového výčtu rizik neživotního charakteru (invalidita, úraz, nemoc, zdravotní rizika, ztráta zaměstnaní apod.)

S ohledem na chápání významu životního pojištění je pro vyspělé země typické uplatnění určité formy daňového zvýhodnění životního pojištění. Daňové zvýhodnění lze uplatnit v různém pojetí, tzn. nezdaňováním výnosů životního pojištění, prostřednictvím odpočtu zaplaceného pojistného ze základu daně z příjmu pojištěných, případně jejich zaměstnavatelů, pokud svým zaměstnancům hradí pojistné na životní pojištění.

4.2 Životní pojištění jako nástroj řešení potřeb lidí ve stáří

Spořicí složka životního pojištění je v současných podmínkách chápána jako nástroj spoření na stáří, na krytí potřeb lidí ve stáří. V tomto ohledu je třeba ovšem chápat životní pojištění jako jeden z celé řady nástrojů. K těmto nástrojům lze přiřadit penzijní připojištění, stavební spoření, termínované vklady, investování do podílových fondů, investování do dluhopisů nebo akcií na finančních trzích. Každý z uvedených nástrojů má svá specifika, svoje určení. Problémem v podmínkách České republiky je rozdílný přístup státu k těmto jednotlivým nástrojům, zejména z pohledu jejich podpory (dotace, daňová zvýhodnění). Například penzijní připojištění je chápáno jako významný konkurenční nástroj pro životní pojištění, neboť je ze strany státu významněji podporováno než životní pojištění.²⁷

Přístupy k úsporám obyvatelstva v ČR v roce 2006

Graf 7: Přístupy k úsporám obyvatelstva v ČR v roce 2006

K tomu, že tyto nástroje je třeba brát jako konkurenty přispívají i další argumenty. V případě některých jde o vyšší zhodnocení v rámci těchto produktů nejen vlivem státní podpory, ale také jako důsledek jiného přístupu ke státní regulaci při provozování příslušných

²⁷ Ducháčková Eva: Příspěvek na mezinárodním sborníku vědecké konference 7. 6. 2007 Senec, Slovenská republika.

produktů. Například pro kapitálové životní pojištění platí regulace investičních pravidel pro investování rezerv kapitálového životního pojištění. Dalším problémem je průhlednost produktů kapitálového životního pojištění ve srovnání s jinými spořicími produkty (i ve srovnání s tzv. investičním životním pojištěním). Cena v pojištění zahrnuje vedle krytí rizik (úmrtí a dožití) také správní náklady, zejména provizi. Klientovi není struktura ceny přesně známa.

4.3 Faktory zpomalení růstu životního pojištění v ČR

Trh životního pojištění v ČR zaznamenal rychlý růst na počátku desetiletí (v letech 2001 – 2003), kdy tento růst byl ovlivněn ekonomickým vývojem, změnami na finančních trzích zavedením podpory životního pojištění ze strany státu – daňového zvýhodnění životního pojištění. Období od roku 2004 se z pohledu životního pojištění charakterizuje jako období stagnace životního pojištění.

Současně je pro vývoj v oblasti životního pojištění v ČR po roce 2000 charakteristická změna ve struktuře životního pojištění. Jde zejména o zvyšování významu investičního životního pojištění v celkové struktuře životního pojištění. Investiční životní pojištění vykazuje rychlejší růst než životní pojištění. Dále o zvyšování podílu tzv. variabilních produktů životního pojištění a různě kombinovaných produktů reagujících na potřeby klientů při krytí rizik.

Stagnace v růstu životního pojištění se projevuje zejména v ukazateli meziročního růstu předepsaného pojistného v životním pojištění, ale také v celkové pojištěnosti životního pojištění a v podílu životního pojištění na celkovém předepsaném pojistném. V roce 2006 na základě předběžných výsledků o předepsaném pojistném a míře inflace se reálný růst životního pojištění ve srovnání s rokem 2005 odhaduje na 1,5 %.

Na základě analýzy vývoje v podmínkách České republiky se uvažuje o následujících faktorech ovlivňujících snížení růstu v životním pojištění:²⁸

- podoba sociálního pojištění,
- neuskutečnění penzijní reformy,
- vyčerpání daňové podpory,
- životní úroveň obyvatelstva,
- změny na finančních trzích,
- existence konkurenčních produktů,
- větší sklo k čerpání úvěrů obyvatelstva,

²⁸ Ducháčková Eva: Příspěvek na mezinárodním sborníku vědecké konference 7. 6. 2007 Senec, Slovenská republika

- vývoj na světových pojistných trzích.

Podmínky v rámci sociálního pojištění v současné době v ČR znamenají poměrně široké krytí řady rizik (do životního pojištění zahrnovaných), proto se mluví o širokém pojetí krytí rizik v rámci sociálního pojištění. Pro sociální pojištění je typická již několik let finanční nevyrovnanost jednotlivých systémů, ovšem změny zatím nebyly provedeny, ani v oblasti zdravotního pojištění ani v oblasti sociálního, důchodového pojištění. Provedení reformy v těchto oblastech předpokládá vymezení vyšší role individuálního přístupu jednotlivců ke krytí potřeb, tedy prostor pro soukromé pojištění, v rámci toho i pojištění životního.

Životní pojištění hraje v mezinárodním srovnání větší roli v zemích ekonomicky rozvinutých. Proto ekonomická úroveň a z toho vyplývající životní úroveň obyvatelstva je dalším důležitým faktorem ovlivňujícím roli a úroveň životního pojištění.

Ve vývoji životního pojištění hraje významnou úlohu spojení životního pojištění s finančními trhy. Proto změny na finančních trzích se nutně promítají do uplatnění životního pojištění. V podmínkách České republiky se změny na finančním trhu projeví ve snížení výnosnosti zejména spořivé složky životního pojištění, došlo v rámci regulace ke snížení výše technické úrokové míry. Proto se tyto změny projeví v nižší atraktivnosti životních pojištění z pohledu využití životního pojištění ke spoření na stáří. Protože jsou životní pojišťovny poměrně přísně regulovány (z pohledu bezpečnosti investování) při investování rezerv v rámci kapitálového životního pojištění, znamená to nižší výnos u kapitálových životních pojištění ve srovnání s jinými spořicími produkty. Toto je i jeden z faktorů zvýšeného využití investičního životního pojištění, kterého se regulace investování netýká.

Navíc se mluví o vyčerpání daňových zvýhodnění. Zájmem životních pojišťoven je navýšení hodnoty daňového zvýhodnění. Ovšem z teoretického pohledu to není zcela vhodný přístup, neboť se dá předpokládat na základě zvýšení hodnot státní podpory pouze dočasné zvýšení zájmu o životní pojištění.

V současné době se návaznosti na státní podporu jednotlivých spořicích nástrojů mluví o potřebných změnách v této podpoře. Základním problémem je rozdílnost přístupu státu k podpoře u jednotlivých produktů, jak z hlediska rozsahu, tak z pohledu podoby podpory. Vážným problémem je také nepochopení významu a konstrukce životního pojištění.

Ve vývoji životního pojištění mohou hrát roli vývojové trendy, které jsou patrné ve světě, zejména v rámci zemí Evropské unie. Pro tento vývoj bylo charakteristické, že došlo k významnému zpomalení tempa růstu životního pojištění po roce 2000. Tato skutečnost byla velkou měrou ovlivněna vývojem na finančních trzích. V letech 2004 a zejména potom v roce

2005 se v rámci zemí EU-15 růstové trendy v životním pojištění začaly vracet na úroveň před rokem 1999.²⁹

4.4 Předpokládaný vývoj životního pojištění

Tabulka 11: Vývoj objemu předepsaného pojistného v ČR 1992 – 1999 (v tis. Kč)

Rok	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Životní pojištění	5 222 423	5 905 465	7 461 924	9 341 715	10 937 216	12 692 286	15 089 372	19 793 331
Neživotní pojištění	11 598 341	17 490 919	22 217 504	24 453 990	30 187 465	35 292 424	40 547 974	42 990 785
CELKEM	16 820 764	23 396 384	29 679 428	33 795 705	41 124 681	47 984 710	55 637 346	62 784 116

Zdroj: Česká asociace pojišťoven

Tabulka 12: Vývoj objemu předepsaného pojistného v ČR 2000 – 2007 (v tis. Kč)

Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007*)
Životní pojištění	22 770 132	28 281 966	34 036 346	41 128 802	44 201 009	44 954 269	47 233 389	53 864 836
Neživotní pojištění	47 819 214	52 462 237	56 624 001	64 817 070	68 377 194	72 125 154	74 889 748	76 404 485
CELKEM	70 589 346	80 744 203	90 660 347	105 945 872	112 578 203	117 079 423	122 123 137	130 269 221

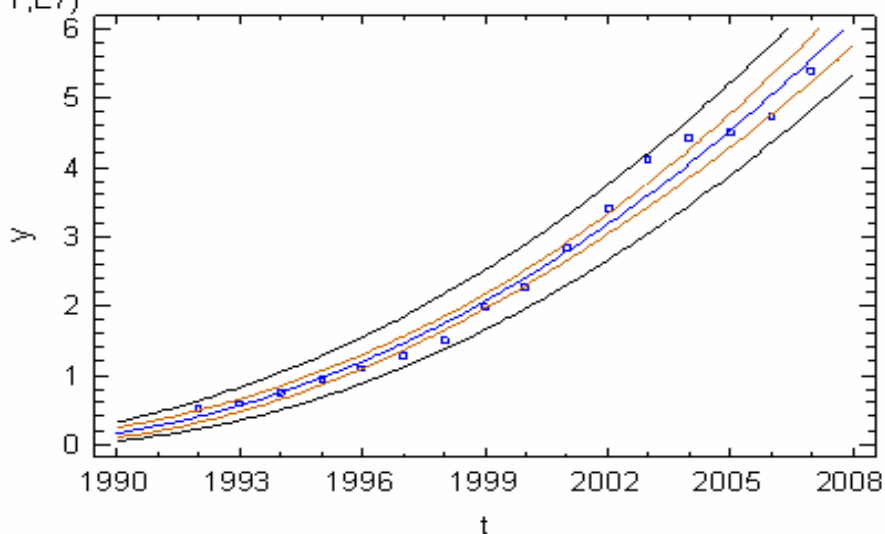
*) rok 2007 za členy ČAP

Zdroj: Česká asociace pojišťoven

Pokusil jsem se odhadnout budoucí vývoj v objemu předepsaného pojistného na životním pojištění. Ze stránek České asociace pojišťoven jsem si stáhl vývoj objemu předepsaného pojistného od roku 1992. Pomocí lineární regrese jsem se pokusil odhadnout budoucí vývoj objemu předepsaného pojistného na životním pojištění. Použil jsem lineární model ve tvaru $Y = a + b * X$. Závislou proměnnou Y je předepsané pojistné na životním pojištění, nezávislou proměnnou X je daný rok. Počítám na 95% intervalu spolehlivosti a dostal jsem tyto výsledky.

²⁹ Ducháčková Eva: Příspěvek na mezinárodním sborníku vědecké konference 7. 6. 2007 Senec, Slovenská republika

Graf 8: Vývoj objemu předepsaného pojistného na životním pojištění
($\times 1, E7$)

Tabulka 13: Předpokládaný objem předepsaného pojistného na životním pojištění (v tis. Kč)

	Předepsané pojistné na životním pojištění	
	Nejnižší	Nejvyšší
2008	54 603,00	62 818,70
2009	58 064,20	66 448,80
2010	61 525,50	70 093,70

Je pravděpodobné, že se bude objem předepsaného pojistného na životním pojištění zvyšovat. Optimistické výhledy znamenají překročení hranice 70 mil. Kč. Ovšem záleží na mnoha dalších faktorech které ovlivní budoucí vývoj životního pojištění. Lidé často preferují jiné produkty než je životní pojištění v závislosti na podpoře státu. Upřednostňování jiných produktů před životním pojištěním ze strany klientů může být ovlivněno méně průhlednou konstrukcí životního pojištění.

Skutečnost, že lidé preferují jiné spořicí nástroje před životním pojištěním je podtržena také skutečností, že některé nástroje jsou větší měrou ze strany státu podporovány. V rámci životního pojištění bylo zavedeno v roce 2001 daňové zvýhodnění, ale míra zvýhodnění ze strany státu je u některých nástrojů významnější, například u penzijního připojištění nebo stavebního spoření.

Faktorem ovlivňujícím využití životního pojištění v podmínkách ČR může být i přístup zaměstnavatelů při motivaci svých zaměstnanců prostřednictvím některého z nástrojů ke spoření na stáří, kdy v současné době upřednostňují zaměstnavatelé příspěvky na penzijní připojištění.

Závěr

S vývojem životního pojištění se jeho význam mění, rozšiřuje se od původního hlavního zaměření ke krytí rizika úmrtí k současnému širokému pojetí. Na konci devadesátých let nastal veliký rozmach životního pojištění a potíže neživotních druhů pojištění po velkých živelních katastrofách a teroristickém útoku na Spojené státy americké, které vedly k odklonu od pojišťování neživotních rizik k produktům životního pojištění.

Jedním z faktorů rychlého rozvoje životního pojištění jsou podle mého názoru obtíže spojené se státním penzijním systémem. Řada lidí přestává důvěřovat státu a chce si zajistit důstojné stáří prostřednictvím produktů životního pojištění. Odborníci tvrdí, že se penzijní systém dostane v krátké době do schodku.

To je z velké části zapříčiněno demografickým vývojem obyvatelstva a jeho rychlým stárnutím. Statistický úřad uvádí v roce 2005 průměrný věk 40 let, který má rostoucí tendenci. Statistiky uvádějí očekávaný průměrný věk obyvatelstva v roce 2020 až 44 let a pro rok 2050 téměř 49 let. To znamená, že bude víc a víc důchodců a stát bude muset vyplácet stále více na starobní důchody, na které nebude mít finanční prostředky. Z tohoto důvodu se domnívám, že životní pojištění bude dále růst a rozvíjet se.

Negativním vlivem, který podle mého názoru ovlivňuje význam životního pojištění je systém sociálních dávek. Lidé nejsou dostatečně motivováni k tomu, aby se snažili zajistit si finanční prostředky vlastní činností. Což znamená další výdaje ze státního rozpočtu. Tyto peníze by mohli být použity například jako státní příspěvky v životním pojištění, jako tomu je u penzijního připojištění, kdy stát přispívá 50 až 150 Kč v závislosti na výši měsíčního příspěvku klienta. Roční úhrn státního příspěvku se tak může vyšplhat na 600 až 1800 Kč.

Pojišťovny neustále přicházejí s novými produkty, tak aby si každý mohl vybrat ten, který mu nejvíce vyhovuje. V roce 2008 je tu hned několik novinek. Pojišťovna AEGON začala nabízet nové životní pojištění určené zejména pro diabetiky. Jedná se o životní pojištění Invest & Live s připojištěním DIALife, které představuje možnost pojistit se pro případ smrti a čtyř závažných onemocnění, kterými jsou diabetici nejvíce ohroženi – mrtvice, oslepnutí, selhání ledvin a amputace nohy nad kotníkem.

Podle mého názoru takovéto pojištění na českém pojistném trhu chybělo. Jelikož je stále více lidí, kteří mají tuto chorobu, je určitě dobré, že toto pojištění existuje. Z vlastní zkušenosti vím, že tato nemoc přijde nečekaně téměř v každém věku. Pro tyto lidi je určitě dobrá zpráva, že si toho pojišťovny všimly a přišly s tímto produktem.

Česká spořitelna rozšířila nabídku investičního životního pojištění a začala nabízet nové investiční životní pojištění pod názvem FLEXI INVEST 2008. Nový produkt kombinuje životní pojištění s možností investování do podílových fondů.

Není sporu o tom, že investiční životní pojištění se v posledních dvou letech stalo fenoménem pojistného trhu v ČR. Zdá se, že klienti se orientují čím dál více směrem, který jim umožňuje aktivně se podílet na rozhodování o tom, jak a kam jejich investice budou směřovat, a také chtějí aktivně pracovat s riziky – měnit pojistnou ochranu podle konkrétní životní situace.

Pojišťovny slibují, že se v blízké budoucnosti dočkáme možnosti sjednání životního pojištění přes internet. S vývojem techniky a se změnou chování zákazníků dochází i ke změně způsobu distribuce finančních produktů. Doba, kdy začnou lidé měnit své staré pojistky sami za lepší, je za dveřmi. Internet jako významný distribuční kanál pojišťovny objevují opatrně a je vidět, že jeho nasazování je stále pomalé. Přesto právě toto dynamické médium hraje v poslední době stále větší roli.

Tento způsob sjednávání pojistných smluv mnoho lidí uvítá, protože nebude muset ztrácet čas chozením do pojišťovny a sepisováním smlouvy na přepážce. Zákazník si navíc z klidného domova může sám podle potřeby porovnat jednotlivé parametry a zvolit si pro sebe ten nejvýhodnější. Tento způsob sjednávání pojistných smluv je také výhodný pro pojišťovny, které tak ušetří náklady na lidskou sílu i provize. Na druhé straně budou muset investovat do informačních technologií a do IT odborníků, kteří jim vytvoří srozumitelné webové stránky.

Myslím si, že u nás zatím nejsme připraveni na tento systém. Ze statistických údajů vyplývá, že osobní počítač má doma 40 % domácností (tzn. celkem 1,68 mil. domácností). Připojení k internetu má však pouze 32 % domácností (tzn. 1,36 mil. domácností). Tato čísla se však každým rokem zvyšují, takže lze tedy očekávat, že tlak ze strany zákazníků pro sjednání produktů pojištění přes internet bude stále silnější a i naše české pojišťovny se mu budou muset přizpůsobit. Existuje zde ještě určitá nedůvěra v on-line obchodování na internetu z důvodu nedostatečného zabezpečení některých serverů. Lidé se obávají zneužití informací tzv. internetových pirátů. Já osobně bych dával přednost osobnímu kontaktu s finančním poradcem nebo s pracovníkem pojišťovny.

Ovšem vývoji nikdo nezabrání a v budoucnu se určitě budeme setkávat s on-line obchody čím dál častěji. Vítězi na lokálních trzích se stanou pojišťovny, které pochopí změny na trhu, včas zachytí jejich nástup a s pomocí moderních technologií dokážou vrtkavé zákazníky přesvědčit a efektivně obsloužit.

Například v neživotním pojištění už funguje delší dobu on-line sjednávání pojistných smluv. Pojišťovny při tomto způsobu sjednání smlouvy poskytují slevy. Dnes lze mimo jiné sjednat přes internet povinné ručení motorových vozidel nebo havarijní pojištění.

Podle výsledků studie World Insurance Report má zákazník vyspělého pojišťovacího trhu v průměru 5,2 pojistek – 1,5 životních pojistek a 3,7 neživotních pojistek. Průměrná doba životnosti pojistky přitom je 9,2 let. To ukazuje na šanci dalšího růstu pojistného trhu, protože Česká republika se mílovými kroky přibližuje k vyspělým trhům západních zemí. Konečně, podle statistik České asociace pojišťoven evidovaly tuzemské pojišťovny ke konci roku 2007 více než 10,4 milionu životních pojistek a 15,5 milionu neživotních pojistek.

Další novinkou, se kterou pojišťovny přicházejí v roce 2008 je pojištění kryjící pobyt v nemocnici. Toto pojištění kryje šedesátikorunový poplatek za každý den pobytu v nemocnici.

Například pojišťovna UNIQA připravila produkt s názvem Nemocnice. Zohledňuje se rizikovost podle dlouhodobých zdravotních statistik, podle věku a pohlaví – muži mohou čerpat v závislosti na stáří denní dávku 60 – 160 korun, zatímco ženy 60 – 120 korun. Plnění náleží pojištěnému za každý den hospitalizace, přičemž není omezena horní hranice (lze tedy čerpat denní dávku při dlouhodobé hospitalizaci celých 365 dnů v roce). Pro děti 0-17 let věku nabízí UNIQA pojišťovna ještě výhodnější krytí – za každý den hospitalizace vyplatí částku 200 korun. Zvýšené plnění zohledňuje hlavně případy, kdy dítě pobývá v nemocnici s rodičem nebo osobou blízkou, kteří jsou rovněž povinni za každý den zaplatit paušální poplatek.

Podle mého názoru je naopak toto pojištění zbytečné. Myslím si, že částku 60 Kč utratí denně každý z nás za jídlo, pití, vodu, teplo atd. a mnohdy i více než to. Domnívám se, že toto pojištění nebude mít u lidí velký ohlas.

Aby životní pojištění bylo účinné, měl by si jednotlivec sjednat pojistnou částku minimálně ve výši tří až pětinasobku svého ročního výdělku.

K rozvoji životního pojištění také přispívá to, že si lidé uvědomují potřebu životního pojištění a nespolehají jen na spoření nebo investování. Lidé si také čím dál více váží zdraví a proto si myslím, že zájem o životní pojištění bude v České republice nadále stoupat.

Použitá literatura

Monografie:

- Ducháčková Eva: *Principy pojištění a pojišťovnictví*, Ekopress, s.r.o., Praha 2005, ISBN 80-86119-92-0
- Česká asociace pojišťoven : *Životní pojištění*, Grada, Praha 2002, ISBN 80-247-0146-4
- Ducháčková Eva: *Principy pojištění a pojišťovnictví*, Ekopress, s.r.o., Praha 2003, ISBN 80-86119-67-X
- Čejková Viktoria: *Pojistný trh*, Grada, Praha 2002, ISBN 80-247-0137-5
- Majtánová Anna: *Pojišťovnictvo: teória a prax = Pojišťovnictví: teorie a praxe*, Ekopress, s.r.o., Praha 2006, ISBN 80-86929-19-1
- Cipra Tomáš: *Kapitálová přiměřenost ve financích a solventnosti v pojišťovnictví*, Ekopress, s.r.o., Praha 2002, ISBN 80-86119-54-8
- Daňhel Jaroslav: *Pojistná teorie*, Professional Publishing, Praha 2005, ISBN 80-86419-84-3
- Pilný Jaroslav.: *Ekonomika veřejného sektoru*, 1. vydání, Pardubice: Univerzita Pardubice, 2005, ISBN 80-7194-728-8

Ostatní

- Časopis - Pojistný obzor:
 - Číslo 3. - 2007
 - Číslo 4. – 2007
 - Číslo 6. – 2007
 - Číslo 1. - 2008
- Výroční zpráva České asociace pojišťoven za rok 2006
- Výroční zpráva České asociace pojišťoven za rok 2005
- Ducháčková Eva: Příspěvek na mezinárodním sborníku vědecké konference 7. 6. 2007 Senec, Slovenská republika.

Internetové zdroje:

- Česká asociace pojišťoven: <http://www.cap.cz>
- Český statistický úřad: <http://www.czso.cz>
- Internetové stránky měšec: <http://www.mesec.cz>
- Internetové stránky pojisti život: <http://www.pojistizivot.cz>
- Internetové stránky finance: <http://www.finance.cz>
- Internetové stránky peníze: <http://www.penize.cz>
- Internetové stránky finanční vzdělávání: <http://www.financnivzdelavani.cz>

Seznam grafů, tabulek a příloh

Seznam tabulek:

Tabulka 1: Vývoj životního pojištění podle typu v ČR.....	29
Tabulka 2: Vývoj předepsaného pojistného v životním a neživotním pojištění (v tis. Kč).....	36
Tabulka 3: Tempo růstu předepsaného pojistného (meziroční indexy).....	37
Tabulka 4: Počet pojišťoven podle druhu provozované činnosti.....	39
Tabulka 5: Vývoj hospodaření pojišťoven (v mil. Kč).....	40
Tabulka 6: Roční pojistné životního pojištění na obyvatele (v EUR).....	40
Tabulka 7: Podíl pojistného na hrubém domácím produktu (v %).....	41
Tabulka 8: Srovnání ČR a EU – podíl životního pojištění a neživotního pojištění na celkovém předepsaném pojistném (v %).....	42
Tabulka 9: podíl předepsaného pojistného na HDP (v %).....	43
Tabulka 10: Meziroční změny ve vývoji životního pojištění.....	44
Tabulka 11: Vývoj objemu předepsaného pojistného v ČR 1992 – 1999 (v tis. Kč).....	50
Tabulka 12: Vývoj objemu předepsaného pojistného v ČR 2000 – 2007 (v tis. Kč).....	50
Tabulka 13: Předpokládaný objem předepsaného pojistného na životním pojištění.....	51

Seznam grafů:

Graf 1: Vývoj životního pojištění podle typu v ČR.....	30
Graf 2: Struktura pojistného trhu v roce 2006.....	33
Graf 3: Vývoj předepsaného pojistného v životním a neživotním pojištění.....	37
Graf 4: Vývoj růstu předepsaného pojistného.....	38
Graf 5: Roční pojistné životního pojištění na obyvatele.....	41
Graf 6: Vývoj růstu životního pojištění.....	45
Graf 7: Přístupy k úsporám obyvatelstva v ČR v roce 2006.....	47
Graf 8: Vývoj objemu předepsaného pojistného na životním pojištění.....	51

Seznam příloh:

Příloha 1: Přehled pojistných produktů členů České asociace pojišťoven.....	58
Příloha 2: Pojistný trh v České republice v číslech.....	59

Příloha 1: Přehled pojistných produktů členů České asociace pojišťoven

	Pojištění osob												
	Základní pojištění						Doplňkové pojištění					Ostatní	
	Pojištění pro případ smrti	Kapitálové životní pojištění	Důchodové pojištění	Pojištění pro děti a mládež	Investiční životní pojištění	Úrazové pojištění (+ přípojštění)	Zproštění od placení	Pojištění vážných chorob	Pojištění v případech hospitalizace	Pojištění v případech nemoci	Pojištění pro případ invalidity	Pojištění léčebných výloh v zahraničí	Jiná pojištění
AEGON	•	•		•	•	•	•	•	•	•	•		
AIG	•					•		•	•		•	•	
ALLIANZ	•	•	•	•	•	•		•	•	•	•	•	
AMCICO	•	•		•	•	•	•	•	•	•	•		
AVIVA	•				•	•	•	•	•	•	•		
AXA	•	•		•	•	•	•	•	•	•	•		
CARDIF	•								•	•	•		•
ČP	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	
ČP ZDRAVÍ									•	•	•		
ČPP	•	•	•	•	•	•	•		•	•		•	
ČSOBP	•	•		•	•	•		•	•	•	•	•	
D.A.S.													
EGAP													
ECP													
GP	•	•	•	•	•	•		•	•	•		•	
GERLING						•							
HVP	•	•	•	•	•	•			•	•	•		
ING	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•		
KP	•	•			•	•	•				•	•	•
KOOP	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	
PČS	•	•		•	•	•	•	•	•	•	•		
PVZP									•	•		•	
SLAVIA						•						•	
UNIQA	•	•		•	•	•		•	•	•	•	•	
VICTORIA	•	•	•	•		•			•		•	•	
WÜST – pob.					•	•							
WÜST – ŽP	•	•	•	•		•	•	•	•	•	•		

Zdroj: Česká asociace pojišťoven, Výroční zpráva za rok 2006

Příloha 2: Pojistný trh v České republice v číslech

						v %
Č. ř.	Ukazatel	Jednotky	2006	2005	2006/2005	2006
1	CELKOVÉ VÝNOSY	tis. Kč	278 512 595	259 153 564	107,47	99,09
2	Předepsané pojistné celkem, z toho:	tis. Kč	122 121 435	117 174 213	104,22	98,38
3	životní pojištění	tis. Kč	47 233 338	44 954 269	105,07	99,79
4	neživotní pojištění celkem, z toho:	tis. Kč	74 888 097	72 219 944	103,69	97,72
5	úrazové pojištění	tis. Kč	2 043 556	1 959 016	104,32	99,70
6	pojištění budov a staveb obyvatel	tis. Kč	3 137 022	2 933 252	106,95	99,91
7	pojištění domácnosti	tis. Kč	2 118 590	2 033 538	104,18	99,93
8	pojištění odpovědnosti za škody obyvatel	tis. Kč	728 769	673 223	108,25	98,17
9	léčebné výlohy v zahraničí	tis. Kč	836 331	1 147 923	72,86	72,20
10	pojištění průmyslu a podnikatelů, z toho*:	tis. Kč	17 518 695	17 583 243	100,63	95,86
11	zemědělské pojištění	tis. Kč	911 956	945 071	96,50	100,00
12	havarijní pojištění vozidel celkem	tis. Kč	15 516 919	15 268 276	101,63	98,49
13	pojištění odpovědnosti z provozu vozidla	tis. Kč	22 125 561	21 736 525	101,79	98,94
14	zákonné pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání	tis. Kč	5 199 571	4 859 277	107,00	100,00
15	CELKOVÉ NÁKLADY	tis. Kč	264 279 629	251 138 950	105,23	98,98
16	VÝSLEDEK (PO ZDANĚNÍ)	tis. Kč	14 232 966	8 014 614	177,59	101,15**
17	Počet zaměstnanců	osoby	14 406	14 506	99,31	97,14

Zdroj: Česká asociace pojišťoven, Výroční zpráva za rok 2007